

**Παιδεία, Εκπαίδευση,
Κατάρτιση και
Δια-Βίου μάθηση**

Αγαπητά μέλη της ΑΛΛΗΛΟΝ,

1. **Άλλο ένα πλούσιο σε περιεχόμενο τεύχος**, συμπληρώνει με τον καλύτερο τρόπο το τρίπτυχο από τα προηγούμενα τεύχη αφιερωμένα στην «Καινοτομία», στην «Επιχειρηματικότητα» και στην «Βιομηχανία 4.0».
2. **Τα 4 τεύχη αυτά μας μιλούν για βαθιές μεταλλάξεις** που η 4^η και η 5^η βιομηχανική επανάσταση φέρνουν παγκοσμίως με πρωτόγνωρη ταχύτητα, κυρίως λόγω της εκρηκτικής προόδου των επιστημών και νέων τεχνολογιών, για τις εθνικές οικονομίες αλλά και για τις διεθνείς σχέσεις όπου μεγάλες γεωπολιτικές ανακατατάξεις οδηγούν σχεδόν σε πρωτόγνωρες εντάσεις, τριβές και συγκρούσεις.
3. **Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι απαιτούνται από την χώρα μας άλματα βελτίωσης** σε όλους τους τομείς της παιδείας και της εκπαίδευσης: στο εκπαιδευτικό σύστημα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στην δευτεροβάθμια και την τεχνική εκπαίδευση, μετά στην τριτοβάθμια και την διασύνδεση της τελευταίας με την έρευνα, την καινοτομία και τις εξειδικευμένες δράσεις και φορείς τους, καθώς και την δια βίου μάθηση συχνά μέσα στις επιχειρήσεις. Απαιτούνται βαθιές αλλαγές νοοτροπίας και προσεγγίσεων. Απαιτείται, επίσης, η ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων, κυρίως σε νέους τομείς τεχνολογίας και γνώσης, η ανάπτυξη της κουλτούρας συνεργασίας και των δεξιοτήτων διαρκούς μάθησης. Κεντρικό ζητούμενο είναι να βρεθεί η απαραίτητη **ισορροπία μεταξύ γνωστικής ανάπτυξης και πνευματικής καλλιέργειας**, ώστε να δημιουργούνται υπεύθυνοι πολίτες με κριτικό πνεύμα, αρχές και αξίες που να τους κάνουν ικανούς να παραμένουν προσηλωμένοι στον στόχο της πνευματικής και ηθικής ανάπτυξης του ατόμου και της κοινωνίας.
4. Μια βαθιά τάση παγκοσμίως, η οποία χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, είναι η **αυξανόμενη αμφισβήτηση βασικών δημοκρατικών αρχών και αξιών** που εκφράζονται, μεταξύ άλλων, με απολυταρχικά πολιτεύματα να προσπαθούν να γίνουν τα νέα πρότυπα, με τα περιστατικά ανισότητας και βίας να πληθαίνουν μέσα στις κοινωνίες μας και με την υποβάθμιση, για διάφορους λόγους, της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την κεντρική εξουσία ακόμη και στις δημοκρατικές χώρες.
5. **Ο κόσμος χρειάζεται, για την νέα εποχή που ανατέλλει, νέα μοντέλα παιδείας** – με έμφαση στον άνθρωπο και στις Δημοκρατικές αρχές, αξίες και ελευθερίες. Ανθρώπινα δικαιώματα δεν υφίστανται δίχως Ελευθερία, η οποία με την σειρά της δεν υφίσταται δίχως Δημοκρατία.
6. **Όλα τα ανωτέρω γεννήθηκαν ή έχουν τις ρίζες τους στην Ελλάδα** και δεν αφορούν μόνο τον «δυτικό» πολιτισμό αλλά είναι ξεκάθαρα παγκόσμιες αξίες που εξακολουθούν να είναι η καλύτερη ελπίδα της ανθρωπότητας για έναν ειρηνικό 21^ο αιώνα.
7. Όπως έχουμε ήδη πει στο παρελθόν, **ο ελληνισμός οφείλει να διατηρεί ζωντανή μια ρεαλιστική εικόνα των πολύ μεγάλων δυνατοτήτων του**, οι οποίες με κατάλληλη προσαρμογή και ανάδειξη αλλά και αίσθημα ευθύνης προς την ιστορία μας, μπορούν να τον κατατάξουν και πάλι μεταξύ των πρωτοπόρων των επερχόμενων εξελίξεων.

Άγγελος Παγκράτης

Ιδρυτής και Πρόεδρος της ΑΛΛΗΛΟΝ

Πρώην πρέσβης της ΕΕ στην Αργεντινή και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Impressum

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΑΛΛΗΛΟΝnet AMKE

Άγγελος Παγκράτης

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

ALLILONnet

Εθνική Οδός Λευκίμης 6
49100 Κέρκυρα, Ελλάς

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Χρήστος Μπεζιρτζόγλου

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

Αρίστη Τέγου,
Θεόδωρος Ματακιάδης,
Μανώλης Δαμίγος,
Σοφία Μαστροκούκου,
Σπύρος Δημόπουλος

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

Δημήτρης Ηλιόπουλος,
Κλεάνθης Γαβριηλίδης,
Όλγα Κοσμίδου

ΟΜΑΔΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Αλέξανδρος Παγκράτης

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ:

Θεόδωρος Ματακιάδης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

[MicroKosmos](#) & [MYARTIST](#)

EMAIL ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

periodiko@allilonnet.gr

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ:

<https://allilonnet.com/>

LinkedIn:

[https://www.linkedin.com/
company/allilon/](https://www.linkedin.com/company/allilon/)

Τα άρθρα εκφράζουν τις
απόψεις των συγγραφέων και
όχι απαραίτητα του εκδότη και
του περιοδικού.

ISSN: 2732-7701

2	Άγγελος Παγκράτης Μήνυμα εκδότη
4	Κωνσταντίνος Γ. Δροσάτος Παιδεία στον 21^ο αιώνα των νέων αντιλήψεων περί γνώσης, ηθικής και αισθητικής
7	Άννα Ανδρικοπούλου Το μέλλον της παγκόσμιας και της ελληνικής αγοράς εργασίας: Νέα επαγγέλματα και νέες δεξιότητες
11	Αθηνά Πριμικήρη Εκπαίδευση 4.0: κάτι περισσότερο από Εκπαίδευση
15	Παναγιώτης Αλεβαντής Για δεξιότητες στο πλαίσιο μίας Ευρωπαϊκής Παιδείας
20	Τάσος Μπιζόπουλος Δεξιότητες: το μέλλον ή αναμορφωμένο παρελθόν
25	Stefanos Livos Leadership is not democratized. We need to change this.
27	Νάγια Αντωνίου Η αξία της Δια βίου μάθησης και της απόκτησης νέων δεξιοτήτων στο σύγχρονο εργασιακό μοντέλο
30	Γεώργιος Κουκάκης Διαδικτυακή Μάθηση: Τρόποι αναβάθμισης της παρεχόμενης εκπαίδευσης χρησιμοποιώντας τεχνικές από την εκπαίδευση ενηλίκων
33	Μελίνα Τσικογιαννοπούλου Η Λογική της Επιχειρηματικότητας στην Εκπαίδευση Γιατί είναι Απαραίτητη
37	Φάνης Ζάχαρης Προτάσεις για 4 εθνικές στρατηγικές περιοχές & τεχνολογίες που θα έπρεπε να επικεντρωθούν η Ελλάδα και η Κύπρος
40	Μαριέττα Παναγιωτοπούλου Ελληνική Παιδεία—Εξωστρέφεια και Διεθνεποίηση
44	Δρ. Σπύρος Κτισινέλης Ex Audio Libris: Γιατί οι έξυπνοι άνθρωποι πιστεύουν ανοησίες
46	Δρ. Αικατερίνη Πουστουρλή Εμπειρίες Ζωής: Η Ομορφία των Λέξεων, Ανάσταση & Ανάταση μαζί
51	Αλέξανδρος Παγκράτης Mentor's Corner
53	Χρήστος Μπεζιρτζόγλου Αντί επιλόγου: Παιδεία - Μία λέξη με ιδιαίτερο ειδικό βάρος

Παιδεία στον 21ο αιώνα των νέων αντιλήψεων περί γνώσης, ηθικής και αισθητικής

Κωνσταντίνος Γ. Δροσάτος

• [LinkedIn](#)

Καθηγητής Φαρμακολογίας & Συστημικής Φυσιολογίας, Κάτοχος έδρας “ Ohio Eminent Scholar”

Ιατρική σχολή, University of Cincinnati, USA

Αντιπρόεδρος Ινστιτούτου για την Προώθηση Εκπαίδευσης και Έρευνας Τεχνών, Επιστημών και Τεχνολογίας (ARISTEIA)

Περίληψη:

Η σύγχρονη επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος, σε συνδυασμό με την αύξηση φαινομένων διαφόρων μορφών πίεσης και βίας, καθιστούν την παιδεία μέσο υψίστης προτεραιότητας για την εξασφάλιση της συνοχής των κοινωνιών του 21^{ου} αιώνα. Το άρθρο προτείνει τις παραμέτρους που χρειάζεται να ληφθούν υπ’ όψιν σε μελλοντικές διαδικασίες εκπαιδευτικών αλλαγών και τον παγκόσμιο ρόλο που μπορεί να έχει η Ελλάδα σε αυτές.

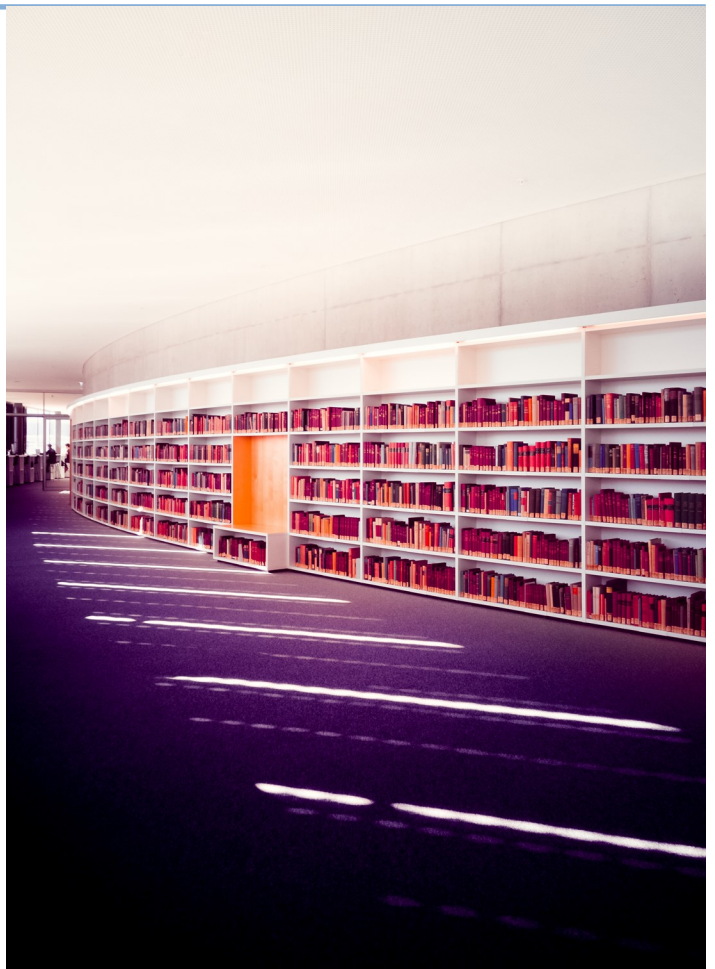
Τα συστήματα παιδείας αποτέλεσαν διαχρονικά ένα εργαλείο για την προσαρμογή της κοινωνίας στις ανάγκες της κάθε εποχής και για τη συστηματική επίλυση προβλημάτων. Ενώ στο παρελθόν η παιδεία υπήρξε προνόμιο των οικονομικά ισχυρότερων κοινωνικών στρωμάτων, τις τελευταίες δεκαετίες έχει γίνει προσβάσιμη σε όλους τους πολίτες των ανεπτυγμένων κοινωνιών και έχει συνδεθεί ποικιλοτρόπως με την καθημερινότητα του μέσου ανθρώπου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη στρατηγική της για την Ευρώπη 2020 έδωσε σαφή προτεραιότητα στη σύνδεση της εργασίας με την εκπαίδευση. Η επικύρωση της στρατηγικής αυτής ήταν η συνέχεια των συνθηκών του Μάαστριχτ και της Λισαβώνας, στις οποίες για πρώτη φορά στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριελήφθησαν προτάσεις για την αναμόρφωση της παιδείας ώστε αυτή να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη στις χώρες-μέλη. Αυτές οι κεντρικές αποφάσεις είχαν σημαντική συνεισφορά στη διαμόρφωση των σύγχρονων οικονομιών των χωρών του λεγόμενου

δυτικού κόσμου, οι οποίες στηρίζονται στην καινοτομία που προέρχεται περισσότερο από τη δημιουργία νέας γνώσης και λιγότερο από μεταπρατικές εφαρμογές προϋπάρχουσας εμπειρίας. Αυτό δημιούργησε μία άνευ προηγουμένου ευκαιρία ώστε μικρότερες χώρες όπως η Ιρλανδία και το Ισραήλ, που επένδυσαν στην παιδεία και την έρευνα να συμμετάσχουν ακόμα και ως πρωταγωνίστριες στην ανάπτυξη συγκεκριμένων τομέων.

Παραδόξως ωστόσο, η ραγδαία ανάπτυξη που ακολούθησε το ρυθμό παραγωγής νέας γνώσης και των εφαρμογών της έχει συμπέσει με τη δημιουργία ενός κόσμου πολλαπλών αντιθέσεων. Για παράδειγμα, η αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης κατά σχεδόν 10 χρόνια την τελευταία 40ετία που επετεύχθη χάρη στην πρόοδο των βιοεπιστημών και της ιατρικής, συνοδεύεται από ενός βαθμού κοινωνική απομόνωση των μεγαλύτερων σε ηλικία ανθρώπων λόγω μειωμένης προσαρμογής στη δυνατότητα χρήσης νέων τεχνολογιών. Αντίστοιχα, η χρήση νέων τρόπων επικοινωνίας επιτάχυνε την αποδοχή της

διαφορετικότητας που φέρνει τα μέλη διαφορετικών εθνοτικών και κοινωνικών ομάδων πιο κοντά, αλλά ταυτόχρονα συνέβαλε στη διάδοση ακραίων ολοκληρωτικών απόψεων. Έτσι, παρά τη γενική αίσθηση αυξημένης έκφρασης μέσω των σύγχρονων «ψηφιακών δημοκρατιών», το 2022 ήταν η πρώτη χρονιά στην οποία τα απολυταρχικά πολιτεύματα στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι περισσότερα από τα δημοκρατικά (70 έναντι 63, Δείκτης Μετασχηματισμού Bertelsmann -BTI 2022). Αυτές οι έντονες αντιθέσεις αντικατοπτρίζουν διαδικασίες κοινωνικής τυχαιότητας στην επιλογή μεταξύ διλημμάτων που έχουν τεθεί λόγω των ραγδαίων αλλαγών, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο έναν σταδιακό αλλά σταθερά εξελισσόμενο διπολισμό προς κοινωνικές τάσεις με αντίθετες κατευθύνσεις.

Η πρόοδος στην παραγωγή γνώσης και την ανάπτυξη νέων εφαρμογών αναμένεται να είναι τουλάχιστον εξίσου ραγδαία στις επόμενες δεκαετίες και να επιφέρει αλλαγές που θα αποτελέσουν μεγάλες προκλήσεις για τη συνοχή των κοινωνιών. Η 5^η βιομηχανική επανάσταση είναι προ των πυλών και θα εξελιχθεί παράλληλα με την κλιματική κρίση και την ανάπτυξη της οικονομίας του Διαστήματος. Όλα αυτά θα συμβούν σε ένα σκληρό μαζικών μετακινήσεων αριθμητικά σημαντικών πληθυσμιακών ομάδων λόγω επικράτησης μη βιώσιμων περιβαλλοντικών συνθηκών σε μεγάλες περιοχές αλλά και επαναπροσδιορισμού της αξίας των πλουτοπαραγωγικών πηγών και ενεργειών που θα αποβλέψουν στον έλεγχό τους. Για να αντέξουν οι κοινωνίες των επόμενων δεκαετιών αυτή την πίεση χωρίς συγκρούσεις, θα χρειαστεί να αναμορφώσουν τις εκπαιδευτικές προτεραιότητές τους ώστε να δημιουργούν πολίτες που αφενός θα είναι ανταγωνιστικοί ως προς το πνευματικό και παραγωγικό δυναμικό τους, αφετέρου θα διαθέτουν ισχυρή ψυχική ισορροπία και έντονο

συναίσθημα ανθρωπισμού και αλληλεγγύης.

Η εκπαίδευση των ανθρώπων που θα γεννηθούν μετά το 2030 θα έχει ελάχιστες ομοιότητες με τη σημερινή. Η εκπαιδευτική διαδικασία θα περιλαμβάνει νέες μεθόδους και εργαλεία που θα αλληλεπιδρούν άμεσα με τα ανθρώπινα αισθητήρια και τον νου και θα χρειαστεί να δώσει έμφαση περισσότερο στην ανάκτηση και λιγότερο στη μετάδοση της πληροφορίας. Αυτό θα έχει δυσμενείς συνέπειες στη δημιουργικότητα των ανθρώπων αν δεν γίνει σωστά σχεδιασμένα. Το σχολείο της 5^{ης} βιομηχανικής επανάστασης θα αποτελεί κυρίως χώρο πνευματικής, ψυχικής και συναισθηματικής ωρίμανσης των νέων και λιγότερο μετάδοσης γνώσης. Οι μαθητές θα έχουν τεχνολογικά μέσα που θα τους δίνουν τη δυνατότητα τάχιστα πρόσβασης σε ανεξάντλητο όγκο πληροφοριών που θα χρειάζεται να μάθουν να αξιολογούν και να συνθέτουν. Το πανεπιστήμιο της ίδιας περιόδου θα χρειαστεί να συνδυάσει την

εστίαση σε γνώση ειδικού αντικειμένου με τη δυνατότητα των αποφοίτων του να συνδιαλέγονται και να συνεργάζονται με επιστήμονες όλων των ειδικοτήτων ώστε να μπορούν να κατανοήσουν σε βάθος τα ερωτήματα της εποχής και να βρίσκουν αποτελεσματικές απαντήσεις στα όλο και πιο σύνθετα προβλήματα που θα καλούνται να επιλύσουν.

Η προσαρμογή των φορέων παιδείας στις μελλοντικές ανάγκες εντατικοποίησης της παραγωγής και αξιοποίησης της γνώσης διατρέχει τον κίνδυνο έντονης ψυχικής πίεσης προς τους αποδέκτες της. Αυτό έχει αποδειχθεί στο παρελθόν και από τα περιστατικά παραποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων σε περιόδους μείωσης των χρηματοδοτήσεων που αυξάνει την πίεση προς τους ερευνητές. Σε μία τέτοια περίοδο, όπως το 2006-2011, η ανάκληση δημοσιεύσεων λόγω παραποίησης αποτελεσμάτων στις ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 600%. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η εστίαση σε εκπαίδευση που αφορά σε ζητήματα ηθικής αναδεικνύεται σε παράμετρο υψηλής προτεραιότητας για τον σχεδιασμό του χάρτη της παιδείας των επόμενων δεκαετιών. Η έμφαση στην προβολή αρχών ηθικής σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, με έμφαση στις μικρότερες τάξεις του σχολείου, θα ενισχύσει την ψυχική ισορροπία των μαθητών και κατ' επέκταση την ικανότητά τους να διαχειρίζονται την πίεση και την αποτυχία σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Η άσκηση ψυχολογικής πίεσης έχει δυσμενείς επιπτώσεις όχι μόνο στην επιστημονική κοινότητα αλλά σε όλες τις κοινωνικές ομάδες. Είναι χαρακτηριστικό ότι την περίοδο του 2020, στην οποία αυξημένη ψυχολογική πίεση λόγω της εφαρμογής περιοριστικών μέτρων οικιακού εγκλεισμού, για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19, τα φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας σε διάφορες περιοχές των ΗΠΑ αυξήθηκαν από

10% ως 30%, η χρήση ναρκωτικών ουσιών κατά 40% ενώ μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων η εγκληματικότητα αυξήθηκε κατά 25% και οι αυτοκτονίες κατά 50% σε σύγκριση με το 2019. Η κλιματική κρίση, η επέκταση των πόλεων σε περιοχές όπου ενδιαιτούν ζωικοί πληθυσμοί και η ραγδαία αύξηση στις διεθνείς μετακινήσεις αναμένεται να επιταχύνουν την επανεμφάνιση πανδημιών. Συνεπώς, αντίστοιχες συνθήκες πίεσης θα προκύψουν ξανά τις επόμενες δεκαετίες. Για να αποφευχθεί η επανάληψη φαινομένων βίας και εγκληματικότητας χρειάζεται να δοθεί προτεραιότητα στην προώθηση - από τις κτιριακές δομές μέχρι τα προγράμματα της εκπαίδευσης και τις δράσεις των εκπαιδευομένων - αξιών αισθητικής που αναβαθμίζουν τη συναισθηματική νοημοσύνη και κατ' επέκταση την ποιότητα των ανθρωπίνων σχέσεων και την αλληλοκατανόηση για την αντιμετώπιση φαινομένων βίας και εγκληματικότητας.

Η σύγχρονη και μελλοντική ανάγκη για αναθεώρηση των διαδικασιών παραγωγής της γνώσης και εφαρμογών που προκύπτουν από αυτήν, σε συνδυασμό με την προώθηση αρχών ηθικής και αισθητικής, αποτελεί ευκαιρία για την Ελλάδα να πρωτοπορήσει στη θεμελίωση νέων μοντέλων παιδείας σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης που θα θέσουν στο επίκεντρο τον άνθρωπο του 21^{ου} και του 22^{ου} αιώνα. Η χώρα στην οποία θεμελιώθηκαν αυτές οι αξίες πριν από πολλούς αιώνες οφείλει να αξιοποιήσει αυτήν την παρακαταθήκη και να αδράξει την ιστορική ευκαιρία να πρωταγωνιστήσει στην επαναφορά τους και στη χρήση τους ως ανάχωμα στον κοινωνικό διπολισμό, τις ακραίες εθνικές αντιθέσεις και την κάθε μορφής βία που έχουν ήδη εμφανιστεί και αναμένεται να ενταθούν περαιτέρω στο άμεσο μέλλον.

Photo by [Martin Adams](#) on [Unsplash](#)

Το μέλλον της παγκόσμιας και ελληνικής αγοράς εργασίας:

Νέα επαγγέλματα και νέες δεξιότητες

Άννα Ανδρικοπούλου

Μέντορας • [LinkedIn](#)

Σύμβουλος ανάπτυξης και διαχείρισης ευρωπαϊκών έργων

Key ideas:

- 1) Τα επαγγέλματα του μέλλοντος, σίγουρα θα απαιτούν συνδυασμό δεξιοτήτων και επειδή όλα εξελίσσονται θα χρειάζεται **διαρκής εκπαίδευση** με ευελιξία και προσαρμογή στις νέες εκάστοτε συνθήκες.
- 2) Τα επαγγέλματα του μέλλοντος που θα επιτρέπουν στους νέους να αμείβονται σε υψηλά επίπεδα και να βρίσκουν εύκολα θέσεις εργασίας είναι αυτά που θα έχουν **εξειδικευμένες γνώσεις**, θα συνδέονται άμεσα με τη **χρήση νέων τεχνολογιών** αλλά και αυτά που όσο το δυνατό περισσότερο θα μπορούν να διεκπεραιώνονται εξ' αποστάσεως.
- 3) Οι 4 βασικές κατηγορίες δεξιοτήτων είναι οι **γνωστικές, ψηφιακές, διαπροσωπικές και αυτοκαθοδήγησης**.

Ο ερχομός της πανδημίας του 2020 και η 4η βιομηχανική επανάσταση της εποχής μας εισήγαγαν νέες και έντονες προκλήσεις στην αγορά εργασίας παγκοσμίως.

Αυτές οι ραγδαίες και συνεχείς αλλαγές στην αγορά εργασίας επηρεάζουν την απασχόληση σε όλο τον κόσμο, με αποτέλεσμα όχι μόνο να κλυδωνίζουν την ισορροπία προσφοράς και ζήτησης εργασίας αλλά και τις ίσες ευκαιρίες εργασίας.

Περισσότεροι από **100 εκατομμύρια εργαζόμενοι μόνο σε 8 χώρες ενδέχεται να χρειαστεί να αλλάξουν θέσεις εργασίας** έως το 2030, σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα της [McKinsey «The future of work after COVID-19»](#). Αξίζει να σημειωθούν τα σημαντικότερα ευρήματα της έρευνας για το μέλλον της αγοράς εργασίας όπως:

- Η **φυσική διάσταση της εργασίας** είναι ένας νέος παράγοντας που διαμορφώνει το μέλλον της εργασίας, για λόγους υγείας και ασφάλειας.

- Η **επιτάχυνση των νέων τάσεων εργασίας** όπως: η εξ'αποστάσεως εργασία, η αύξηση του μεριδίου του ηλεκτρονικού εμπορίου και του "delivery economy" και η επιστράτευση του αυτοματισμού και της τεχνικής νοημοσύνης για να αντιμετωπίσουν τις διαταραχές του COVID-19.
- Οι νέες τάσεις θα επηρεάσουν τους **χώρους εργασίας** και τις χώρες και θα εγείρουν νέα ερωτήματα για τις πόλεις.
- Οι **μεταβάσεις εργατικού δυναμικού** μπορεί να είναι μεγαλύτερες σε κλίμακα από ό,τι υπολογίζαμε πριν από την πανδημία και το μερίδιο της απασχόλησης σε θέσεις εργασίας χαμηλόμισθων ενδέχεται να μειωθούν.
- Η μεγάλη **επιτάχυνση του τεχνολογικού μετασχηματισμού**, λόγω πανδημίας, ώστε 12% περισσότεροι άνθρωποι από το αναμενόμενους πριν από την κρίση ίσως χρειαστεί να αλλάξουν θέσεις εργασίας μέχρι το τέλος της δεκαετίας.

Όποια κι αν είναι τα επαγγέλματα του μέλλοντος, σίγουρα θα απαιτούν συνδυασμό δεξιοτήτων και επειδή όλα εξελίσσονται θα χρειάζεται **διαρκής εκπαίδευση** με ευελιξία και προσαρμογή στις νέες εκάστοτε συνθήκες.

Σύμφωνα με την [έρευνα](#) που εκπονήθηκε από το **Cyprus International Institute of Management (CIIM)**, το 2021 σχετικά με τα «Εργασιακά δεδομένα τα επόμενα δέκα χρόνια, επιπτώσεις λόγω Covid-19 αλλά και προοπτικές» συμπεραίνει ότι:

Οι νέοι πρέπει να εκπαιδευτούν σε επαγγέλματα με τα εξής χαρακτηριστικά:

- Έντονα επαγγελματικά προσόντα συνδυασμένα με τα ακαδημαϊκά,
- Απαραίτητη η χρήση των νέων τεχνολογιών,
- Προτίμηση σε επαγγέλματα που μπορούν να διεκπεραιωθούν εξ αποστάσεως,
- Επαγγέλματα που ακολουθούν διεθνή πρότυπα και διαδικασίες και
- Επένδυση σε τεχνικές και διαπροσωπικές δεξιότητες.

Νέα επαγγέλματα

Τα επαγγέλματα του μέλλοντος που θα επιτρέπουν στους νέους να αμείβονται σε υψηλά επίπεδα και να βρίσκουν εύκολα θέσεις εργασίας είναι αυτά που θα έχουν **εξειδικευμένες γνώσεις**, θα συνδέονται άμεσα με τη **χρήση νέων τεχνολογιών** αλλά και αυτά που όσο το δυνατό περισσότερο θα μπορούν να διεκπεραιώνονται εξ' αποστάσεως. Όλοι οι οργανισμοί σε διεθνές επίπεδο εκτίμησαν τη σημασία εκτέλεσης εργασιών, χωρίς φυσική παρουσία και από την αρχή του κορονοϊού αναζητούν συνεργάτες σε όλο τον κόσμο χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς.

Σύμφωνα με τις προαναφερόμενες αλλαγές στην αγορά εργασίας, τα νέα επαγγέλματα που θα προκύψουν θα είναι: στην **αυτοματοποίηση των**

εταιρειών, στην παροχή υπηρεσιών φροντίδας στο πλαίσιο της **υψηλής τεχνολογίας** (όπως είναι η τεχνητή νοημοσύνη), στη **δημιουργία περιεχομένου** (όπως η διαχείριση κοινωνικών μέσων και η παραγωγή σχετικού υλικού για τροφοδότηση), στην **πράσινη οικονομία**, στην διαχείριση **μεγάλων δεδομένων** (big data), αλλά και στη μηχανική, στο λογισμικό νέφους και στην ανάπτυξη προϊόντων.

Ενδιαφέρον έχει μία έκθεση της [Bank of America με τίτλο «Future of Work»](#), η οποία προχώρησε παραπέρα στη δημιουργία νέων μελλοντικών επαγγελμάτων με αφορμή ευρήματα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (WEF) που έδειξαν ότι σχεδόν τα δύο τρίτα των παιδιών που ξεκινούν το σχολείο θα εργάζονται **σε θέσεις εργασίας που δεν έχουν ακόμη επινοηθεί ακόμη**. Ο στρατηγικός αναλυτής της Bank of America, Φέλιξ Τραν, ο οποίος ήταν ο κύριος συντάκτης της έκθεσης, αναφέρει μερικά παραδείγματα πιθανών θέσεων εργασίας του μέλλοντος.

Για παράδειγμα, ένα επάγγελμα σε ζήτηση είναι ο **Μηχανικός ρομποτικής**. Όλοι οι μηχανικοί έχουν ζήτηση, αλλά όσοι έχουν υψηλή εξειδίκευση στην κωδικοποίηση και το λογισμικό είναι απαραίτητοι σε τομείς όπως η βιοϊατρική, τα logistics, η γεωργική τεχνολογία και οι κατασκευές υψηλής τεχνολογίας (όπως τα οχήματα χωρίς οδηγό). Επίσης, **διαχειριστής brand name ή ένας διαχειριστής απόρρητων δεδομένων** θα εξελιχθεί και εκτός από οργανισμούς και εταιρείες θα αναλαμβάνει μεμονωμένα άτομα που χρειάζονται διαχείριση της ψηφιακής ταυτότητάς τους ή απλά κυβερνοπροστασία. Τέλος, ένα επάγγελμα πέρα από τη φαντασία είναι **Ξεναγός στο διάστημα**. Μέχρι τώρα γνωρίζαμε τους τουριστικούς οδηγούς που έδινε πληροφορίες για μία πόλη ή περιοχή και τους ξεναγούς που ρίχνουν φως σε αρχαία ή νεότερα μνημεία. Ωστόσο, η εμπορευματοποίηση

του διαστήματος για τουριστικούς σκοπούς επιταχύνθηκε και αρκετοί πολίτες θέλουν να πετάξουν στο διάστημα.

Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει όλες τις θέσεις εργασίας που θα μπορούν να επιλέξουν οι νέοι στο δεύτερο μισό του 21ου αιώνα και εκτιμάται ότι το 65% των επαγγελματιών που θα έχουν ζήτηση παγκοσμίως είναι επαγγέλματα που είτε δεν υπάρχουν ακόμη, είτε μόλις δημιουργούνται. Έρευνες δείχνουν ότι οι εργασιακοί ρόλοι που απαιτούν προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες έχουν συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση. Στον τομέα της βιομηχανικής παραγωγής η αύξηση αυτή φτάνει παγκοσμίως το 45%.

Νέες δεξιότητες

Μέχρι τώρα, τα ισχυρά όπλα της επαγγελματικής επιτυχίας ήταν η απόκτηση γνώσεων μέσω τίτλων σπουδών, όμως στην νέα αυτή εποχή η ζήτηση εργασίας έχει μετατοπίσει πλέον το κέντρο βάρους από τις γνώσεις στις δεξιότητες (**soft skills** - συμπεριφορικές δυνατότητες & **hard skills** - τεχνικές/ ψηφιακές γνώσεις και ικανότητες).

Η ανάγκη για χειρωνακτικές και φυσικές δεξιότητες, καθώς και βασικές γνωστικές, θα μειωθεί, αλλά η ζήτηση για τεχνολογικές, κοινωνικές και συναισθηματικές και υψηλότερες γνωστικές δεξιότητες θα αυξηθεί.

Η δημιουργία όμως ισχυρής βάσης επιστημονικών δεξιοτήτων προϋποθέτει τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, ένας μεγάλος αριθμός μαθητών κινδυνεύει να είναι λειτουργικά αναλφάβητος ολοκληρώνοντας τη σχολική εκπαίδευση.

Η **έκθεση** του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ για το μέλλον της απασχόλησης, του 2020, χαρτογραφεί τις θέσεις εργασίας και τις δεξιότητες

του μέλλοντος, παρακολουθώντας τον ρυθμό των αλλαγών βάσει ερευνών με τη συμμετοχή εταιρειών και στελεχών ανθρώπινου δυναμικού από όλο τον κόσμο. Βάσει της έκθεσης, οι βασικές δεξιότητες των εργαζομένων θα πρέπει να εκπληρώνουν τα εξής **τρία κριτήρια**:

1. **Να ανεβάζουν την αξία του προϊόντος μέσα από αυτοματοποιημένα συστήματα και έξυπνα μηχανήματα**
2. **Να λειτουργούν σε ένα ψηφιακό περιβάλλον**
Να προσαρμόζονται συνεχώς στους νέους τρόπους εργασίας και στα νέα επαγγέλματα

Οι 4 βασικές κατηγορίες δεξιοτήτων που καθορίστηκαν από ακαδημαϊκές έρευνες και οργανισμούς εκπαίδευσης είναι οι **γνωστικές, ψηφιακές, διαπροσωπικές και αυτοκαθοδήγησης**.

Στη συνέχεια εντόπισαν 13 ξεχωριστές ομάδες δεξιοτήτων που ανήκουν στις κατηγορίες αυτές. Περιληπτικά, στις **γνωστικές δεξιότητες** ανήκουν: η κριτική σκέψη, επικοινωνία, προγραμματισμός και τρόποι εργασίας, νοητική ευελιξία, στις **διαπροσωπικές** ανήκουν: συστήματα κινητοποίησης, ανάπτυξη σχέσεων, αποτελεσματικότητα ομαδικής εργασίας, στις **ψηφιακές** ανήκουν: ψηφιακή ευχέρεια και ιθαγένεια, χρήση και ανάπτυξη λογισμικού, κατανόηση ψηφιακών συστημάτων και στην **αυτοκαθοδήγηση** ανήκουν: αυτογνωσία και αυτοδιαχείριση, επιχειρηματικότητα, επίτευξη στόχων.

Το γενικό μόντο που προτείνω είναι:

Να είσαι “up” και μη φοβάσαι να πεις “re”!

Upskilling σημαίνει να αναβαθμίζεις τις γνώσεις και τις δεξιότητές σου. Για παράδειγμα: Όταν κάνεις ένα σεμινάριο Coding για να μάθεις μια έξτρα γλώσσα προγραμματισμού ή όταν παρακολουθείς ένα συνέδριο για να δεις ποιες θα είναι οι εξελίξεις της δουλειάς σου ή ακόμα και όταν μαθαίνεις να πληκτρολογείς με τυφλό σύστημα ή κάνεις μαθήματα για να τελειοποιήσεις μια ξένη γλώσσα.

Reskilling σημαίνει να μαθαίνεις μια τελείως νέα δεξιότητα, στοχεύοντας σε καινούργια γνωστικά πεδία. Είναι η λύση όταν θες να αναλάβεις έναν νέο εργασιακό ρόλο ή να κάνεις αυτό που λέμε «στροφή στην καριέρα σου». Για παράδειγμα: Όταν είσαι διαφημιστής αλλά αποφασίζεις να ακολουθήσεις μαθήματα δημοσιογραφίας για να ασχοληθείς με αυτόν τον κλάδο. Ή όταν είσαι στην Εξυπηρέτηση Πελατών αλλά θες να «δοκιμαστείς» στη Διοίκηση Προσωπικού.

Τέλος, **«Μάθαινε συνέχεια. Πάντα υπάρχει κάτι νέο να μάθεις»**, όπως είπε και ο Steve Jobs. Ποτέ μη θεωρήσεις ότι ξέρεις ό,τι χρειάζεται να ξέρεις, γιατί πάντα υπάρχει κάποιος που θα ξέρει περισσότερα από εσένα. Βρες σεμινάρια που σε ενδιαφέρουν (από το [Semifind](#), το [Coursera](#), το [Udemy](#), το [Edx](#), το [LinkedIn Learning](#), από παντού!). Δες μήπως σε ενδιαφέρει κάτι από το [Ανοιχτό Πανεπιστήμιο](#)! Πάρε μαθήματα e-learning που διοργανώνονται από Πανεπιστημιακά Ιδρύματα όπως το [ΕΚΠΑ](#) (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών), το [Αριστοτέλειο](#), το [Πανεπιστήμιο Αιγαίου](#) και άλλα.

Εκπαίδευση 4.0:

Κάτι περισσότερο από Εκπαίδευση

Αθηνά Πριμικήρη (Med&R)

• [LinkedIn](#)

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, πτυχιούχος Δημόσιας Διοίκησης (Πάντειο Πανεπιστήμιο), συγγραφέας των βιβλίων «Εκπαίδευση 4.0 Μάθηση και Δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα Επιχειρηματικές Δεξιότητες στην Εκπαίδευση» (2020) και «Εκπαίδευση 4.0 Βήματα Δημιουργικότητας» (2021).

Key ideas:

- 1) Γνώσεις, δεξιότητες, προσαρμοστικότητα, διά βίου μάθηση: μερικές από τις λέξεις κλειδιά που καθορίζουν την εποχή μας και την επιτυχία του ατόμου στην αγορά εργασίας.
- 2) Το να έχεις γνώση δεν είναι το ίδιο με το να είσαι ικανός να την εφαρμόσεις. Η δεξιότητα απαιτεί γνώση, αλλά η γνώση δε σημαίνει απαραίτητη ότι έχει δεξιότητες.
- 3) Η διά βίου μάθηση δε θα είναι πλέον κάτι που θα «είναι καλό να έχεις», αλλά «ανάγκη να έχεις».¹

Η σύντηξη τριών κόσμων - βιολογικού, ψηφιακού και φυσικού - δημιούργησε τις απεριόριστες δυνατότητες της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης (Βιομηχανία 4.0), η οποία εισάγει νέα πρότυπα, αντικαθιστώντας τις προσδοκώμενες γνώσεις του παρελθόντος, για το τι πρέπει να είναι σε θέση να κάνουν ο μαθητής με αυτά που γνωρίζουν. Εισάγει ένα νέο όραμα για την εκπαίδευση, που τώρα αντιμετωπίζει μια νέα πρόκληση και αναγκαιότητα: να παράσχει τις δεξιότητες που απαιτούνται στην κοινωνία του αλγόριθμου και της Τεχνητής Νοημοσύνης. Να παράσχει, δηλαδή, τα εργαλεία που μπορούν να επιτρέψουν την εφαρμογή όσων έχουμε μάθει σε πραγματικές συνθήκες, στοχεύοντας σε νέες ιδέες, νέες θεωρίες, νέα προϊόντα και νέα γνώση. Στοχεύοντας, δηλαδή, δημιουργικά και καινοτόμα. Αυτός ο νέος κόσμος χρειάζεται δεξιότητες που να εναρμονίζονται με τις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Η γνώση από μόνη της δεν είναι πλέον επαρκής για να εξοπλίσουμε τους μαθητές μας για τις απαιτήσεις και προκλήσεις του αιώνα μας. Πρέπει

να συνοδεύεται και από τις λεγόμενες «δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα».² Οι δεξιότητες έχουν γίνει το παγκόσμιο «νόμισμα του 21^{ου} αιώνα» και αναγκαία πρόκληση της εποχής μας. Για να προετοιμαστούμε, όμως για το μέλλον, πρέπει να το καταλάβουμε. Προϋπόθεση για την επένδυση σε δεξιότητες αποτελεί η πρόσβαση στην καλή πληροφόρηση και η κατανόηση των τεράστιων δυνάμεων που αναδιαμορφώνουν την κοινωνία εκ βάθρων και μαζί μ' αυτήν και τον κόσμο της εργασίας.

Η νέα γενιά των ανθρώπων, ο «Άνθρωπος 4.0»³ ξέρει να χρησιμοποιεί τις τεχνολογίες με σοφία για την καλυτέρευση της ζωής του. Ο Άνθρωπος αυτός, όπως έχει ανάγκη την «Εργασία 4.0»⁴, την «Υγεία 4.0»⁵, την «Οικονομία 4.0»⁶, τη «Γεωργία 4.0»⁷, το «Διάστημα 4.0»⁸, έχει ανάγκη και την «Εκπαίδευση 4.0»⁹, την Εκπαίδευση που συμβαδίζει με τις επιταγές της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης¹⁰ και προετοιμάζει τους μαθητές για τις επόμενες Επαναστάσεις που θα συμβούν στη ζωή τους. Η λέξη επανάσταση ως όρος «δηλώνει την απότομη και ριζική αλλαγή. Οι επαναστάσεις εμφανίστηκαν στην ιστορία όταν νέες τεχνολογίες και νέοι τρόποι αντίληψης του κόσμου

προκάλεσαν βαθιά αλλαγή στα οικονομικά συστήματα και τις κοινωνικές δομές». ¹¹

Η «Εκπαίδευση 4.0» έρχεται να ευθυγραμμίσει τη σύγχρονη μάθηση με τις απαιτήσεις της «Βιομηχανίας 4.0». Προσδιορίζει «τι χρειάζεται» για την καλλιέργεια ενεργών μελών στην κοινωνία και εργαζομένων που μπορούν να διαδραματίσουν πολύτιμο ρόλο στη σύγχρονη αγορά εργασίας. ¹² Προσδίδει στην εκπαίδευση ποιότητα, στοχεύει στο να γίνουν τα άτομα δημιουργικά και καινοτόμα καθιστώντας τα ικανά και αντάξια για μια διά βίου σταδιοδρομία που θα τη χαρακτηρίζει η ρευστότητα αλλά και ο δυναμισμός (Welse, 2018). Η «Εκπαίδευση 4.0» είναι περισσότερο γνωστή για την προετοιμασία των μαθητών - Γενιές Ζήτα τώρα και Άλφα (Πριμικήρη, 2020: 138-149) - στον ψηφιακό κόσμο με δεξιότητες όπως: ηγεσία, συνεργασία, ψηφιακή παιδεία, αποτελεσματική επικοινωνία, συναισθηματική νοημοσύνη, επιχειρηματικότητα, πολιτειότητα, επίλυση προβλημάτων και ομαδική εργασία, κριτική σκέψη, δημιουργικότητα και καινοτομία, διαπολιτισμική κατανόηση, εγγραμματισμό στα Μέσα και δεξιότητες σταδιοδρομίας (Hariharasudan & Kot, 2018:7). Η «Εκπαίδευση 4.0» αναδεικνύει έναν νέο τύπο εκπαιδευτικού, τον «Εκπαιδευτικό 4.0», τον εκπαιδευτικό που είναι σε θέση να χειρίζεται τη νέα τεχνολογία και να την εφαρμόζει αποτελεσματικά. ¹³ Τον εκπαιδευτικό που μετατρέπεται σε μέντορα, που παύει να είναι ο ηγέτης της τάξης και γίνεται υποστηρικτής της μάθησης και καθοδηγητής στο προσωπικό ταξίδι του κάθε μαθητή.

Θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε ότι:

- η «Εκπαίδευση 1.0» είναι αιώνες εμπειρίας με απομνημόνευση και στείρα καταγραφή,
- η «Εκπαίδευση 2.0» είναι εκπαίδευση ανοιχτής πρόσβασης,

- η «Εκπαίδευση 3.0» είναι η κατανάλωση και παραγωγή γνώσεων,

- η «Εκπαίδευση 4.0» είναι η εκπαίδευση που παράγει καινοτομία ¹⁴· είναι «κάτι περισσότερο από Εκπαίδευση». ¹⁵

Πρωτίστως, όμως, δημιουργεί την ανάγκη για νέα μοντέλα διδασκαλίας που μετατοπίζουν την εστίαση από την απλή διδασκαλία και μάθηση στο να μπορεί ο μαθητής να μάθει, να ξεμάθει και να ξαναμάθει εντός συγκεκριμένων πλαισίων.

Κάθε αλλαγή προκαλεί άγχος. Αλλά στον 21^ο αιώνα δεν υπάρχει περιθώριο για στασιμότητα. Όποιος προσπαθεί να διατηρεί κάποια σταθερή ταυτότητα, δουλειά ή κοσμοαντίληψη θα κινδυνεύει να μείνει πίσω, καθώς ο κόσμος θα περνάει δίπλα του με ιλιγγιώδη ταχύτητα. ¹⁶ Η 4^η Βιομηχανική Επανάσταση είναι ήδη εδώ και χρειαζόμαστε έναν μετασχηματισμό πλήρους κλίμακας, μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που θα συμβαδίζει με τον κόσμο 4.0 (Welse, 2018). Την «Εκπαίδευση 4.0», την πύλη της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης. Η «Εκπαίδευση 4.0» απαιτεί μετασχηματιστικές διαδοχικές αλλαγές που σχετίζονται με τη «Βιομηχανία 4.0», όπου άνθρωπος και μηχανή ευθυγραμμίζονται για να παράσχουν νέες δυνατότητες. Ακολουθούν μερικά μόνο παραδείγματα των προτεινόμενων αλλαγών και προσεγγίσεων:

- εκπαίδευση που καθοδηγείται από τη ζήτηση αντί της προσφοράς
- εκπαίδευση που βασίζεται στις δεξιότητες και όχι μόνο στη γνώση
- ενσωμάτωση ανατρεπτικών τεχνολογιών
- διά βίου και μαθητοκεντρική μάθηση
- έμφαση στη Συναισθηματική Νοημοσύνη (EQ) και όχι μόνο στον Δείκτη Νοημοσύνης (IQ) ¹⁷
- αλληλεπίδραση μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων, μέσα σ' ένα περιβάλλον που ενθαρρύνει τη συζήτηση και την ομαδική εργασία,

οι μαθητές «μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν» σε συνεργασία με τους συμμαθητές τους, τους εκπαιδευτικούς τους, κ.ά.

Όλοι μας έχουμε ρόλο, τον δικό μας ρόλο, στην «Εκπαίδευση 4.0»: νέοι, φοιτητές, μελλοντικοί εργαζόμενοι, γονείς, εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων—αρχής γενομένης από το Νηπιαγωγείο - ακαδημαϊκοί, ερευνητές, επιχειρηματίες, εργαζόμενοι, φορείς λήψης αποφάσεων, δηλαδή όλη η κοινωνία ανεξαιρέτως. Πρωτίστως όμως, οι ίδιοι οι μαθητές στα διάφορα στάδια της εκπαίδευσής τους και αργότερα ως ενήλικες, για να γίνουν δημιουργοί της δικής τους μάθησης και πρεσβευτές του εαυτού τους στη διά βίου μάθηση. «Για να πετύχει η μετάβαση στην Εκπαίδευση 4.0, είναι σημαντικό, πρώτα απ' όλα, τα ίδια τα πανεπιστήμια, όπως και η Πολιτεία, να αντιληφθούν, να υποστηρίξουν ενεργά και να ενθαρρύνουν τις αλλαγές στο μοντέλο εκπαίδευσης».¹⁸ Όλοι μας έχουμε χρέος να γίνουμε φορείς αλλαγής και καινοτομίας προκειμένου να αντιμετωπίσουμε έγκαιρα και αποτελεσματικά την πολυπλοκότητα των σημερινών αναπτυξιακών προτύπων και τις απαιτήσεις του μέλλοντος που ήρθε νωρίτερα απ' ότι περιμέναμε, για να μη βρισκόμαστε πίσω από τις εξελίξεις, αλλά να συμπορευόμαστε με αυτές. Το να είσαι σε θέση να επιφέρεις πραγματική αλλαγή, είναι εκεί που βρίσκεται η αξία.

Για να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες απαιτήσεις, το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να γίνει το ίδιο πιο καινοτόμο και δημιουργικό εάν δεν μπορέσει να απαλλαγεί από τις πιέσεις που αντιμετωπίζει, δεν θα μπορέσει να παράξει τον δημιουργικό μαθητευόμενο που όλο και περισσότερο χρειάζονται οι σύγχρονες κοινωνίες και η αγορά εργασίας. Η αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων, η δημιουργία και εφαρμογή της γνώσης με νέους τρόπους δεν είναι μόνο σπουδαία για την

εκπαίδευση, αλλά και για πολλούς άλλους τομείς. Η δημιουργικότητα και η καινοτομία, εξαρτώνται, εν μέρει, από το να αφήσουμε πίσω μας καθιερωμένες υποθέσεις και εκπαιδευτικές μεθόδους που η χρησιμότητά τους έχει ξεπεραστεί. Η εκπαιδευτική επιτυχία δεν έγκειται πλέον κυρίως στην αναπαραγωγή του γνωστικού περιεχομένου, αλλά στην προέκταση των όσων γνωρίζουμε και στην εφαρμογή της γνώσης σε νέες καταστάσεις. Με άλλα λόγια, ο κόσμος δεν ανταμείβει πλέον τους ανθρώπους γι' αυτά που ξέρουν - η Google ξέρει τα πάντα - αλλά για το τι μπορούν να κάνουν με αυτά που ξέρουν. Και όπως επισημαίνει στο βιβλίο του "Future Shock" από το 1970 ο Alvin Toffler, **«Οι αναλφάβητοι του 21^{ου} αιώνα δεν θα είναι εκείνοι που δεν ξέρουν να διαβάσουν και να γράψουν, αλλά εκείνοι που δεν μπορούν να μάθουν, να ξεμάθουν και να ξαναμάθουν».**

Οι άνθρωποι χρειάζονται δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να ευδοκιμήσουν σε ένα διαφορετικό, ταχύ και απαιτητικό φάσμα καταστάσεων. Η οικονομία χρειάζεται ανθρώπους που να μπορούν να αξιοποιούν στο έπακρο τις δυνατότητές τους, για να συνεισφέρουν σε ιδέες και τεχνογνωσία στην εργασία τους. Αυτό όμως δε θα επιτευχθεί με την πρόσκτηση όλο και περισσότερων συμβατικών προσόντων. Η πρόκληση είναι να υποστηρίξουμε μορφές μάθησης που προσδίδουν άμεση προστιθέμενη αξία στο πλαίσιο που η μάθηση λαμβάνει χώρα και που συμβάλλουν στις μακροπρόθεσμες ικανότητες και προοπτικές του μαθητευόμενου. Οι κοινωνίες μας χρειάζονται αλλαγές και οι αλλαγές εφαρμογή. Ας το τολμήσουμε. Εξάλλου, όπως είπε και ο Drucker, **«ο καλύτερος τρόπος να προβλέψουμε το μέλλον είναι να το δημιουργήσουμε».**

¹⁸PWC (2018:18). *Future of work 2030. A wake-up call for Organisations. People and Government*. The Netherlands.

²GPE (2020:v). *21st Century Skills: What potential role for the Global Partnership for Education? A Landscape Review*.

³Λακασάς, Δ. (2021). *Ανθρωπος 4.0 Για μια σοφή διαχείριση της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης*. Κλειδάριθμος.

⁴Federal Ministry of Labour and Social Affairs (2017). *Re-Imagining Work, White Paper Work 4.0*. Directorate-General for Basic Issues of the Social State, the Working World and the Social Market Economy. Berlin.

⁵Lopes, J.M., Marrone, P., Pereira, S.L, Dias, E.M. (2019). *Health 4.0: Challenges for an Orderly and Inclusive Innovation*. IEEE, Technology & Society Magazine.

⁶Welse, B.L. (2018).). *Education 4.0 - How we will learn in the Forth Industrial Revolution*. https://medium.com/@brianna_91610/education-4-0-how-we-will-learn-in-the-fourth-industrial-revolution-e17206b73016

⁷Basl, J. & P. Doucek (2019:1). *A Metamodel for Evaluating Enterprise Readiness in the Context of Industry 4.0*. Information.

⁸ESA, (2016:13). *Space 4.0 Towards Space 4.0 for a united space in Europe*.

⁹Πριμκίρη, Α. (2020). *Εκπαίδευση 4.0 Μάθηση και Δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα Επιχειρηματικές Δεξιότητες στην Εκπαίδευση*. Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

¹⁰ Hariharasudan, A. & S. Kot (2018:6). *A Scoping Review on Digital English and Education 4.0 for Industry 4.0*.

¹¹Schwab, K. (2016:11). *The Fourth Industrial Revolution*. World Economic Forum.

¹²Yerushalmi, I. (2018). *6 Ways to get your School on the education 4.0 Train*. <https://www.edweek.org/education/opinion-six-ways-to-get-your-school-on-the-education-4-0-train/2018/06>

¹³Abdelrazeq, A., Richert, A.S., Janssen, D. and Jeschke, S., (2016:1). *Teacher 4.0: Requirements of the teacher of the future in context of the Fourth Industrial Revolution*. Research Gate.

¹⁴Himmetoglu, B., Ayduğ, D., Bayrak., C. (2020:13), *Education 4.0: Defining the teacher, the student, and the school manager aspects of the revolution*, Turkish Online Journal of Distance Education (TOJDE), Special Issue Article 2.

¹⁵Puncreobutr, V. (2016:94), *Education 4.0: New Challenge of Learning*, St. Theresa Journal of Humanities and Social Sciences, τ. 2, No 2, 92-97.

¹⁶Harari, Y.N. (2018:264). *21 μαθήματα για τον 21^ο αιώνα*. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα. Μετάφραση: Μιχάλης Λαλιώτης. Τίτλος πρωτοτύπου: *21 Lessons for the 21st Century*.

¹⁷Srivastara, A.K. (2019). *Is Education the future of learning*. India Today. <https://www.indiatoday.in/education-today/featurephilipia/story/is-education-4-0-the-future-of-learning-1557292-2019-06-27>

¹⁸Κάτσικας, Σ. (2020). *Εκπαίδευση 4.0: Ένα νέο μοντέλο ανώτατης εκπαίδευσης*. <https://philenews.com/f-me-apopsi/paremvaseis-ston-f/article/861500>

Για δεξιότητες στο πλαίσιο μιας Ευρωπαϊκής Παιδείας

Η χρησιμότητα των Ευρωπαϊκών Σχολείων και οι δεξιότητες που χρειάζονται για την οικονομική ανάπτυξη

Παναγιώτης Αλεβαντής

• [LinkedIn](#)

Φυσικός, τέως στέλεχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, <http://alevantis.blogspot.com>

Key ideas:

- 1) Άνθρωποι που δεν έχουν πάει σχολείο μπορεί να έχουν «παιδεία» κάτι που μπορεί να μην διαθέτουν ακόμη και πτυχιούχοι ανώτατων σχολών.
- 2) Τα Ευρωπαϊκά Σχολεία διδάσκουν πάνω απ' όλα πως είναι δυνατή η ειρηνική και παραγωγική συνύπαρξη διάφορων εθνικοτήτων. Διδάσκουν την κατανόηση της διαφορετικής άποψης και την τέχνη του συμβιβασμού.
- 3) Μια βασική δεξιότητα για όλες τις εποχές είναι να μάθουμε πώς να μαθαίνουμε. Αυτό εξασφαλίζει τον εμπλουτισμό των γνώσεων και την δια βίου μάθηση ακόμη και μετά την ολοκλήρωση του

Η εκπαίδευση είναι το ισχυρότερο όπλο που μπορείς να χρησιμοποιήσεις για να αλλάξεις

τον κόσμο» είχε πει ο εμπνευσμένος ηγέτης της Νότιας Αφρικής Νέλσον Μαντέλα. Γι' αυτό και όλες οι θρησκείες, οι ιδεολογίες και οι κυβερνήσεις φροντίζουν πάντα να ασκούν κάποιον, μεγάλο ή μικρό έλεγχο στην «εκπαίδευση». Μία διαδικασία με συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους και περιεχόμενο, στο πλαίσιο της οποίας αποκτώνται, μέσα σε καθορισμένη χρονική διάρκεια, συγκεκριμένες γνώσεις και αναπτύσσονται δεξιότητες και ικανότητες. Στην Ελλάδα ωστόσο, χρησιμοποιούμε και τον γενικότερο όρο «παιδεία», που αφορά την ηθική και πνευματική ολοκλήρωση του ατόμου, την πολιτιστική του αναβάθμιση και την ανάληψη της ευθύνης για το δικό του μέλλον αλλά και για εκείνο της ανθρωπότητας. Άνθρωποι που δεν έχουν πάει σχολείο μπορεί να έχουν «παιδεία» κάτι που μπορεί να μην διαθέτουν ακόμη και πτυχιούχοι ανώτατων σχολών.

Στην Ευρώπη, οι κυβερνήσεις έχουν αποκλειστικότητα όσον αφορά τη διαμόρφωση

των εκπαιδευτικών τους πολιτικών, αλλά, δύο ευρωπαϊκοί υπερεθνικοί οργανισμοί (η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης) μπορούν, σύμφωνα με τις Συνθήκες, να οργανώνουν δράσεις για να υποστηρίξουν, να συντονίζουν ή να συμπληρώνουν τις δράσεις των κρατών μελών. Παράλληλα, τρέχουν διάφορες σημαντικές πρωτοβουλίες. Τα [Ευρωπαϊκά Σχολεία](#), αποτελούν από το 1957 ένα ζωντανό εργαστήριο που αναπτύσσει ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα σπουδών για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης δημιουργήθηκε το 2010 με βάση τη [διαδικασία της Μπολόνια](#) σε συνέχεια της ομώνυμης δήλωσης του 1999. Στόχος της είναι να διευκολυνθεί η κινητικότητα των σπουδαστών και του προσωπικού, να καταστεί η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη προσιότερη και χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και ελκυστικότερη και ανταγωνιστικότερη σε παγκόσμιο επίπεδο. Τέλος, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Μορφωτικής Σύμβασης, το Συμβούλιο της Ευρώπης αναπτύσσει [σειρά δράσεων](#) για την εκπαίδευση στους τομείς των δημοκρατικών θεσμών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ευρωπαϊκά Σχολεία. Η εκπαίδευση στα Ευρωπαϊκά Σχολεία έχει κάποια μοναδικά χαρακτηριστικά. Τα παιδιά εντάσσονται από την αρχή σε ένα γλωσσικό τμήμα (συνήθως της μητρικής τους γλώσσας), ενώ μαθαίνουν συστηματικά (μία ώρα την ημέρα) μια πρώτη ξένη γλώσσα (Αγγλικά, Γαλλικά ή Γερμανικά). Σε αυτή την γλώσσα θα παρακολουθήσουν στη Δευτεροβάθμια τα μαθήματα της Ιστορίας και της Γεωγραφίας με έμφαση στην Ευρωπαϊκή τους διάσταση. Στη Δευτεροβάθμια θα πρέπει να μάθουν και μια δεύτερη ξένη γλώσσα και, επιλεκτικά και τρίτη ή και τέταρτη, Εκτός από τον συγχρωτισμό με παιδιά άλλης εθνικότητας με τα οποία παρακολουθούν μαζί τα εν λόγω μαθήματα, υπάρχουν πολλές ευκαιρίες αλληλεπίδρασης με τα άλλα παιδιά στο διάλλειμα και στις διάφορες εξωσχολικές δραστηριότητες.

Τα Ευρωπαϊκά Σχολεία, στα οποία φοίτησαν και τα τέσσερα παιδιά μου, διδάσκουν πάνω απ' όλα πως είναι δυνατή η ειρηνική και παραγωγική συνύπαρξη διάφορων εθνικοτήτων. Διδάσκουν την κατανόηση της διαφορετικής άποψης και την τέχνη του συμβιβασμού. Προσωπικά, όλα αυτά δεν με ξένισαν αφού κι εγώ, έχοντας ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευσή μου στη [Λεόντειο Σχολή](#), είχα διδαχτεί με τον ίδιο τρόπο τα γαλλικά καθώς και Φυσική, Χημεία και Μαθηματικά στα γαλλικά με Γάλλους καθηγητές. Ωστόσο, η δημιουργία ενός ανεξάρτητου εκπαιδευτικού προγράμματος, παράλληλα με τα εθνικά προγράμματα των κρατών μελών κοστίζει ακριβά στον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το 2000, στο πλαίσιο της πρώτης συζήτησης Στρογγυλής Τράπεζας για το μέλλον των Ευρωπαϊκών Σχολείων, που οργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [υποβάλαμε](#) (με την Μαρία Χρυσού, την τότε εκπρόσωπο της Ελλάδος στο Ανώτατο Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Σχολείων)

μια κοστολογημένη πρόταση για μια νέα κατεύθυνση των Ευρωπαϊκών Σχολείων (βλ. μεταγενέστερη, λεπτομερέστερη [πρόταση](#)). Αυτά τα **Ευρωπαϊκά Σχολεία «νέας γενιάς»** θα στηρίζονταν στις εμπειρίες που αποκτήθηκαν στα υφιστάμενα Ευρωπαϊκά Σχολεία και προβλεπόταν να ιδρυθούν από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών (εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές) ή από ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Θα έπρεπε να παρέχουν πολυπολιτισμική εκπαίδευση υψηλής ποιότητας και πνεύμα ανοχής και αμοιβαίας κατανόησης. Δύο τουλάχιστον Ευρωπαϊκές γλώσσες επιπλέον της εθνικής γλώσσας από καθηγητές που διδάσκουν τη μητρική τους γλώσσα και προέρχονται κατά προτίμηση από τα κράτη μέλη στα οποία μιλιέται η γλώσσα. Τα μαθήματα γλώσσας αρχίζουν στην πρώτη τάξη της πρωτοβάθμιας και συνεχίζουν επί μια τουλάχιστον ώρα ημερησίως για ολόκληρο το 12-ετή εκπαιδευτικό κύκλο. Αρκετά επιπλέον γνωστικά αντικείμενα του δευτεροβάθμιου κύκλου (π.χ. Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική, Μαθηματικά, Χημεία, Οικονομία, Κοινωνιολογία) διδάσκονται σε ξένη γλώσσα από αναγνωρισμένους καθηγητές που προέρχονται κατά προτίμηση από τα κράτη μέλη στα οποία μιλιέται η γλώσσα.

Οι ιδέες αυτές οδήγησαν το 2007-2008 στη δημιουργία των Διαπιστευμένων Ευρωπαϊκών Σχολείων, αρχικά στην Πάρμα (Ιταλία), στο Dunshaughlin (Ιρλανδία) και στο Ηράκλειο (Κρήτη) και στη συνέχεια σε άλλες πόλεις ανά την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σήμερα, εκτός από τα 13 κανονικά [Ευρωπαϊκά Σχολεία](#) υπάρχουν 20 [Διαπιστευμένα Ευρωπαϊκά Σχολεία](#) (και άλλα 5 υποψήφια). Δυστυχώς, η αρχική πρόταση να υπαχθούν όλα τα Ευρωπαϊκά σχολεία σε καθεστώς κοινοτικής μεθόδου δεν καρποφόρησε και το σύστημα

παρέμεινε διακυβερνητικό, με όλα τα μειονεκτήματα που συνδέονται με τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και λογοδοσίας.

Δεξιότητες και Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 2010 η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε την «[Στρατηγική Ευρώπη 2020](#) για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» στην οποία αναφερόταν πως στο μέλλον η απασχόληση θα εξασφαλιζόταν κυρίως με ανάπτυξη των δεξιοτήτων σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Ακολούθησε το 2012 η ανακοίνωση «[Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα](#)» και το 2016 το «[Νέο θεματολόγιο δεξιοτήτων](#) για την Ευρώπη» (που [επικαιροποιήθηκε](#) το 2020). Σε αυτά τα πλαίσια προτάθηκαν κάποιες [βασικές ή εγκάρσιες δεξιότητες](#) τις οποίες, με ευθύνη των κρατών μελών, θα πρέπει να έχουν αποκτήσει οι εισερχόμενοι στην αγορά εργασίας. Και αυτό γιατί η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση αποτελούν τομείς αποκλειστικής εθνικής αρμοδιότητας.

Σε αυτές περιλαμβάνονται κατ' αρχάς οι [βασικές δεξιότητες](#) όπως η κατανόηση και σύνταξη κειμένου και η αριθμητική. Οι προσωπικές και κοινωνικές ικανότητες για τη βελτίωση του τρόπου διαχείρισης της ζωής με προσανατολισμό προς το μέλλον και με γνώμονα την υγεία. Ικανότητες στις θετικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά (ETMM-Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM)), ώστε οι μαθητές να ακολουθήσουν σταδιοδρομίες σε αυτούς τους τομείς.

Οι [ψηφιακές δεξιότητες](#) δηλαδή ικανότητα εύρεσης, αξιολόγησης, αξιοποίησης, κοινοποίησης και δημιουργίας περιεχομένου χρησιμοποιώντας την πληροφορική και το διαδίκτυο αλλά και ικανότητα προγραμματισμού (σε προσωπικούς

υπολογιστές, κινητά τηλέφωνα, ταμπλέτες ακόμη και μεγάλα συστήματα). Θα πρέπει να υπάρχει ικανότητα αξιολόγησης των ευρημάτων της έρευνας, παρουσίασης ενός καλαίσθητου, δομημένου και πλήρους κειμένου και τέλος, παρουσίασης ενός ολοκληρωμένου υπολογισμού με συνδυασμό πολλών στοιχείων και χρήση μαθηματικών τύπων (κάτι που προϋποθέτει και καλές γνώσεις μαθηματικών).

Αναφορικά με τις [γλωσσικές δεξιότητες](#) οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να γνωρίζουν καλά τη μητρική τους γλώσσα και να μπορούν να επικοινωνήσουν άνετα σε αυτήν. Επιπλέον, οι μισοί από τους απόφοιτους Γυμνασίου θα πρέπει να γνωρίζουν μια ξένη γλώσσα σε επίπεδο B2 δηλαδή να είναι Ανεξάρτητοι Χρήστες σε επίπεδο κατανόησης σύνθετου κειμένου και άνετης επικοινωνίας με φυσικούς ομιλητές της γλώσσας. Τέλος, το 75% των μαθητών αυτών να έχει αρχίσει να μαθαίνει και μια δεύτερη ξένη γλώσσα. Ωστόσο, και παρά τις στατιστικές για τις [γλωσσικές δεξιότητες](#) και την [εκμάθηση ξένων γλωσσών](#) η κατοχή κάποιου πτυχίου δεν φαίνεται να αρκεί. Συχνά, [υποψήφιοι βοηθοί διοίκησης](#) ακόμη και με Proficiency δεν μπορούν να συντάξουν μια απλή απαντητική επιστολή με βάση κάποιες οδηγίες.

Οι [επιχειρηματικές δεξιότητες](#) περιλαμβάνουν την ικανότητα ατομικής και ομαδικής εργασίας, την αποτελεσματική επικοινωνία επιχειρηματικών ιδεών στους άλλους καθώς και την δημιουργική και καινοτόμο σκέψη. Τον σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και την κατανομή εργασιών, την ηγεσία στο πλαίσιο ομαδικής εργασίας καθώς και την ικανότητα οργάνωσης συναντήσεων κατιδεασμού (brainstorming). Την ικανότητα ομαδικής επίλυσης προβλημάτων, λήψης κοινών αποφάσεων και εντοπισμού και εκτίμησης κινδύνων. Την εκτίμηση των διαθέσιμων πόρων

και δεξιότητων αλλά και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τις αποφάσεις. Και τέλος την αξιολόγηση αποτελεσμάτων και διαδικασιών. Αλλά και κατά πόσο αναλαμβάνει κάποιος τις ευθύνες για την ολοκλήρωση των εργασιών και την τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων. Τους τρόπους που δικτυώνεται με άτομα και ομάδες. Την επίδειξη αλληλοσεβασμού, αποδοχής της καινοτομίας και της αλλαγής, και τέλος την υπεύθυνη αντιμετώπιση και χρήση των δημόσιων αγαθών.

Μια βασική δεξιότητα για όλες τις εποχές είναι να μάθουμε πώς να μαθαίνουμε. Αυτό εξασφαλίζει τον εμπλουτισμό των γνώσεων και την δια βίου μάθηση ακόμη και μετά την ολοκλήρωση του υποχρεωτικού κύκλου σπουδών. Μια άλλη δεξιότητα αφορά την πολιτιστική εγγρήγορη και έκφραση. Περιλαμβάνει την αξιολόγηση της σχέσης πολιτιστικής κληρονομιάς, ανθρωπίνων δικαιωμάτων (συμπεριλαμβανομένων και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων) και απαιτήσεων για αλληλοσεβασμό. Επίσης, τον εντοπισμό και διόρθωση διάφορων διαπολιτισμικών παρεξηγήσεων που ενδέχεται να προκαλούν συγκρούσεις στους χώρους εργασίας. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί και το πλαίσιο αναφοράς ικανοτήτων για δημοκρατική συνείδηση του Συμβουλίου της Ευρώπης που περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο σύνολο αξιών, δεξιότητων και στάσεων για τη δέουσα συμμετοχή στις δημοκρατικές κοινωνίες.

Το έλλειμμα σε δεξιότητες. Κάθε χρόνο το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP) δημοσιεύει τον Ευρωπαϊκό Δείκτη Δεξιοτήτων. Πρόκειται για ένα σύνθετο δείκτη που απεικονίζει πόσο καλά τα πάει κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε τρεις τομείς. Ανάπτυξη δεξιοτήτων, δηλαδή σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης για όλες τις ηλικιακές

ομάδες. Ενεργοποίηση δεξιοτήτων, δηλαδή τη μετάβαση από τον χώρο της εκπαίδευσης στον χώρο της εργασίας. Και τέλος, Αντιστοίχιση δεξιοτήτων, δηλαδή πόσο καλά αξιοποιούνται οι δεξιότητες στο εργασιακό περιβάλλον και κατά πόσο τα άτομα χρησιμοποιούν ή όχι τις δεξιότητές τους.

Η Ελλάδα βρίσκεται συστηματικά και διαχρονικά στις τελευταίες θέσεις και στους τρεις τομείς. Πρόσφατες έρευνες (ΓΕΣΕΕ, διαΝΕΟσις, Manpower, Deloitte, Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας) αναλύουν αυτό το έλλειμμα σε δεξιότητες από πολλές πλευρές. Πρόσφατα (αρχές Μαρτίου 2022) το Υπουργείο Παιδείας διαβίβασε στη Βουλή το «Στρατηγικό Σχέδιο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας».

Προσωπικά, κατάλαβα το πόσο πίσω είμαστε όταν επισκέφτηκα πριν από δύο χρόνια την Έκθεση Αυτοκινήτου στις Βρυξέλλες. Εκεί, δίπλα στα νέα μοντέλα αυτοκινήτων που παρουσιάζονταν για πρώτη φορά παγκοσμίως υπήρχε ένα περίπτερο της Βελγικής Ένωσης για την προώθηση των Τεχνικών και Τεχνολογικών Επαγγελμαμάτων. Μέλος της Παγκόσμιας Οργάνωσης WorldSkills, η οποία προβάλλει και αναγνωρίζει τα άτομα με δεξιότητες και δείχνει τη σημασία των δεξιοτήτων για την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης. Στην παγκόσμια οργάνωση συμμετέχουν 85 χώρες που αντιπροσωπεύουν τα δύο τρίτα του παγκόσμιου πληθυσμού. Στόχος είναι να εμπνεύσουν και να υποστηρίξουν 100 εκατομμύρια νέους και νέες να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους μέχρι το 2030.

Δυστυχώς, η Ελλάδα δεν είναι μέλος αυτής της οργάνωσης. Η οποία κάθε δύο χρόνια οργανώνει ένα παγκόσμιο διαγωνισμό δεξιοτήτων, ένα είδος **Ολυμπιάδας Δεξιοτήτων**. Ο τελευταίος έγινε στο Καζάν (Ρωσία) το 2019. Εκεί διαγωνίστηκαν σε 56

δεξιότητες, 1,354 νέοι επαγγελματίες από 63 χώρες και περιφέρειες. Εκτός από τις κανονικές δεξιότητες υπήρχε και ειδική κατηγορία για τις δεξιότητες του μέλλοντος. Ο επόμενος, που ήταν προγραμματισμένος για το 2021 θα γινόταν στη Σαγκάη (Κίνα) αλλά μετατέθηκε για φέτος (ίσως να μετατεθεί εκ νέου ή και να ακυρωθεί). Το 2024 ο διαγωνισμός έχει προγραμματιστεί να γίνει στην

Λυών (Γαλλία). Ο πίνακας με τις δεξιότητες στις οποίες διαγωνίστηκαν οι συμμετέχοντες στον τελευταίο παγκόσμιο διαγωνισμό δείχνει και τους τομείς στους οποίους θα πρέπει να επικεντρωθεί η ελληνική εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση...

Οι απόψεις είναι προσωπικές και δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Worldskills 2019

Σε τί διαγωνίστηκαν οι συμμετέχοντες

Τεχνολογίες Οικοδομικών εργασιών: λιθοδομές, εργασίες τοιχοποιίας, σοβάντισμα και γύψινα, πλακάκια, εργασίες σκυροδέματος, ξυλουργική, επιπλοποιία, ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις, υδραυλικά και θέρμανση, ψύξη και κλιματισμός, εσωτερική διακόσμηση και βαφές, αρχιτεκτονική κήπων.

Καλές τέχνες και Μόδα: τρισδιάστατη ψηφιακή τέχνη παιχνιδιών, τεχνολογία μόδας, ανθοδετική, τεχνολογία γραφικών τεχνών, κοσμηματοποιία, οπτική προβολή προϊόντων.

Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνιών: υπολογιστική νέφους, λογισμικό για επιχειρήσεις, διαχείριση συστημάτων δικτύων πληροφορικής, κυβερνοασφάλεια, τεχνολογία εντύπων μέσων, τεχνολογίες ιστού, καλωδίωση δικτύου πληροφοριών.

Τεχνολογία παραγωγής και μελέτης: ηλεκτρονικά, τεχνολογία ύδατος, μεταλλικές κατασκευές, προπλασματική πρωτοτύπων, μηχανική, βιομηχανικές εγκαταστάσεις, φρεζάρισμα ελεγχόμενο από υπολογιστή, τριτοβάθμιο ελεγχόμενο από υπολογιστή, κινητά ρομπότ, ομαδικός αγώνας κατασκευών, συγκολλήσεις, πολυμηχανολογία και αυτοματισμοί, μηχανολογικός σχεδιασμός με τη βοήθεια υπολογιστή, βιομηχανικός έλεγχος, τεχνολογία πλαστικών χρωστικών, τεχνολογία χημικών εργαστηρίων.

Κοινωνικές και Προσωπικές υπηρεσίες: αρτοποιία, μαγειρική, ζαχαροπλαστική, υπηρεσίες εστίασης, υποδοχή πελατών ξενοδοχείου, αισθητική, κομμωτική, ιατροφαρμακευτική και κοινωνική φροντίδα.

Μεταφορές και εφοδιαστική: τεχνολογία αυτοκινήτων, φανοποιία, βαφές αυτοκινήτων, συντήρηση αεροσκαφών, τεχνολογία βαρέων οχημάτων, εμπορευματικές μεταφορές.

Δεξιότητες του μέλλοντος: γεωργική βιοτεχνολογία, ψηφιακή γεωργία, τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών (blockchain), μοντελοποίηση κατασκευαστικών πληροφοριών (BIM), βιομηχανία 4.0, τεχνολογία βιομηχανικού σχεδιασμού, ανάστροφη μηχανολογική σχεδίαση, ασφάλεια συστημάτων πληροφοριών επιχειρήσεων, τεχνολογία διαστημικών συστημάτων, χειρισμός δρόμων, τεχνολογίες σύνθετων υλικών, εφαρμογές για κινητά, τεχνολογία laser, σύνθεση και κατεργασία ορυκτών, ενοποίηση ρομποτικών συστημάτων, κβαντική τεχνολογία, ψηφιακό εργοστάσιο, διαδίκτυο των πραγμάτων, ρομποτικές συγκολλήσεις, σχεδιασμός νευρωνικών διεπαφών, εικονική και επαυξημένη πραγματικότητα, ταχεία προτυποποίηση, ψηφιακή σχεδίαση μόδας, διαχείριση κύκλου ζωής, μηχανική μάθηση και μεγάλες συλλογές δεδομένων.

Δεξιότητες:

το μέλλον ή το αναμορφωμένο μέλλον

Τάσος Μπιζόπουλος

τ. Στέλεχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Τοπογράφος & Πολιτικός Μηχανικός (ΕΜΠ), Master Δημόσιας Διοίκησης (Harvard), PhD στα Οικονομικά (LSE)

Key ideas:

- 1) Ο σκοπός της εκπαίδευσης δεν είναι να παράγει αριστούχους και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να στοχεύουν στην συνολική αναβάθμιση του επιπέδου κάθε τάξης.
- 2) Οι εκπαιδευτικοί έχουν όλες τις δεξιότητες αλλά και την εμπειρία και πρέπει να αναλάβουν το βαρύ έργο της σταδιακής κοινωνικής μας αναβάθμισης μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία.
- 3) Παρόλο που οι ικανότητες — δηλαδή η έφεση και η συναισθηματική δύναμη να αποκτήσει κάποιος τις δεξιότητες που χρειάζονται στην εργασία του — είναι χρήσιμες και απαραίτητες, οι δεξιότητες είναι αυτές οι οποίες κάνουν την διαφορά.

Είναι σκόπιμο και εφικτό να επικεντρώσουμε την εκπαίδευση στην ενασχόληση με τις βασικές δεξιότητες δίχως να χαθεί η αξία της εγκύκλιας

παραδοσιακής εκπαίδευσης;

Παρά τις αναμενόμενες «παιδικές ασθένειες» η πρόσφατη πρωτοβουλία του Υπουργείου Παιδείας να εισαγάγει τις δεξιότητες στα προγράμματα διδασκαλίας είναι ένα σημαντικό βήμα για τον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού μας συστήματος αλλά και της κοινωνίας μας. Θα προσφέρει σταδιακά την δυνατότητα στους αποφοίτους των διαδοχικών βαθμίδων εκπαίδευσης να εξερευνήσουν με μεγαλύτερη ασφάλεια και αυτοπεποίθηση το δαιδαλώδες τοπίο της σημερινής αγοράς εργασίας. Δηλαδή θα είναι σε θέση, μετά από προσεκτική έρευνα, να επιλέγουν με μεγαλύτερη σιγουριά τους τομείς επαγγελματικής δραστηριότητας που τους ταιριάζουν, επιδιώκοντας ταυτόχρονα να αποκτήσουν ή να φρεσκάρουν τις δεξιότητες που ζητά ο τομέας της επιλογής τους. Οι σημερινοί οργανισμοί και επιχειρήσεις δεν ζητούν μόνον πτυχία και εμπειρίες από τα στελέχη τους αλλά συγκεκριμένες αποδείξεις για τις ικανότητες ή τις

δεξιότητές τους. Και παρόλο που οι ικανότητες — δηλαδή η έφεση και η συναισθηματική δύναμη να αποκτήσει κάποιος τις δεξιότητες που χρειάζονται στην εργασία του — είναι χρήσιμες και απαραίτητες, οι δεξιότητες είναι αυτές οι οποίες κάνουν την διαφορά.

Αλλά σε ποιες δεξιότητες αναφερόμαστε;

Αν θελήσει κάποιος να τις διαχωρίσει και να τις κατηγοριοποιήσει ανάλογα με τους τομείς των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, θα βρεθεί μπροστά σε ένα κυκεώνα χρήσιμων μεν αλλά εξειδικευμένων δεξιοτήτων. Οργανισμοί οι οποίοι ασχολούνται με την οικονομία και την αγορά εργασίας αξιολογούν τις γενικές αλλά και τις ειδικές δεξιότητες. Οι εργοδότες γνωρίζουν ότι κάθε εξειδίκευση είναι μεν χρήσιμη για μια συγκεκριμένη θέση εργασίας. Εκείνο που συνήθως ζητούν από τους **νεοεισερχόμενους** στην αγορά εργασίας - και το οποίο το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν κατάφερε μέχρι σήμερα να το προσφέρει - είναι οι **γενικές δεξιότητες** χάρις τις οποίες μπορεί κάποιος να επιπλεύσει σε οποιοδήποτε σημερινό εργασιακό περιβάλλον. Δηλαδή: ο **γραμματισμός** (literacy), η ικανότητα να εκφράζεται κάποια/ος, προφορικά ή γραπτά, με

ευφράδεια και πειστικότητα στην μητρική του γλώσσα, ο **αριθμητισμός** (numeracy), δηλαδή η ικανότητα να κατανοεί και να επεξεργάζεται αριθμητικά δεδομένα δίχως να χρειάζεται να καταφύγει σε πολύπλοκες μαθηματικές αναλύσεις ή αλγόριθμους πέρα από τη χρήση ενός μικρού κομπιούτερ. Και, τέλος, η **δεξιότητα να διαχειρίζεται καταστάσεις, διαδικασίες και προβλήματα σε ένα σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον, το οποίο σήμερα χαρακτηρίζεται από συστηματική χρήση νέων τεχνολογιών**. Σημειωτέον ότι αυτή η δεξιότητα δεν αφορά κατ' ανάγκη «πληροφορικάριους», οι οποίοι, βέβαια, είναι πολύτιμοι για τα εξειδικευμένα προβλήματα των νέων τεχνολογιών. Είναι δε γνωστό ότι οι γενικές δεξιότητες καλλιεργούνται και βελτιώνονται είτε στην εκπαίδευση είτε στο εργασιακό περιβάλλον είτε ακόμη και στο οικογενειακό περιβάλλον. Οι εξειδικευμένες δεξιότητες είναι σημαντικές, αφορούν περισσότερο όσους είναι ήδη στην αγορά εργασίας και χρειάζεται να εξετασθούν σε επόμενο άρθρο

Τα δύο ερωτήματα που προκύπτουν άμεσα από αυτήν την σύντομη ανάλυση είναι τα παρακάτω: Καταρχάς είναι δυνατόν να αξιολογήσουμε με αξιοπιστία μια συγκεκριμένη αγορά εργασίας ενός κράτους ή μιας περιοχής σε ποιο βαθμό στον οποίο διαθέτουν οι νεοεισερχόμενοι ή τα στελέχη τις παραπάνω δεξιότητες; Επίσης, πώς αποκτούνται οι δεξιότητες αυτές και πώς μπορούμε να τις βελτιώσουμε σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο;

Σε ότι αφορά το πρώτο ερώτημα διεθνείς, ευρωπαϊκοί αλλά και εθνικοί οργανισμοί όπως το [CEDEFOP](#) και ο [ΟΟΣΑ](#) — στον οποίον ο γράφων είχε την τύχη να εκπροσωπεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το θέμα αυτό περισσότερο από μια δεκαετία — ασχολούνται συστηματικά με την

συγκριτική στατιστική και οικονομοτεχνική ανάλυση των δεξιοτήτων και των επιπτώσεών τους στην κοινωνία. Με βάση αυτά αξιολογείται συγκριτικά, μεταξύ άλλων, και η **ποιότητα εκπαίδευσης** κάθε χώρας και εξάγονται τα ανάλογα συμπεράσματα. Ειδικά για τις γενικές δεξιότητες οι αναλύσεις έδειξαν ότι δεν θα πρέπει να είμαστε περήφανοι για την θέση της χώρας μας. Η συλλογιστική η οποία οδήγησε το Υπουργείο Παιδείας στην απόφαση εισαγωγής της διδασκαλίας των δεξιοτήτων είναι πολύ πιθανό να στηρίχθηκε και στα συμπεράσματα του ΟΟΣΑ και των άλλων οργανισμών. Αυτά δείχνουν ότι η χώρα μας χρειάζεται να βελτιώσει σημαντικά το επίπεδο των δεξιοτήτων, ώστε να αναβαθμίσει την ανταγωνιστικότητα της. Θα ήταν ίσως ενδιαφέρον να αναλύσουμε και να εμβαθύνουμε στα συμπεράσματα αυτά, όμως, τότε θα παρεκκλίναμε από το πλαίσιο του παρόντος άρθρου, το οποίο στοχεύει να παρουσιάσει πολύ συνοπτικά το θέμα με την πλέον προσιτή στον καθένα προσέγγιση.

Το δεύτερο ερώτημα — δηλαδή η **απόκτηση των δεξιοτήτων** αυτών — είναι το σημαντικότερο αλλά και το δυσκολότερο να απαντηθεί. Στο θέμα αυτό θα επικεντρωθεί η συλλογιστική στο υπόλοιπο του άρθρου αυτού.

Αναλογιζόμενος κάποιος την φύση των γενικών δεξιοτήτων που αναφέρθηκαν είναι πιθανόν να καταλήξει σε μια εύλογη απορία: Οι δεξιότητες αυτές ήταν ήδη κομμάτι του υπάρχοντος εδώ και δεκαετίες εκπαιδευτικού μας συστήματος; Απλά δεν τις ανέφεραν και δεν τις παρουσίαζαν θεωρώντας τις ένα παράπλευρο μεν αλλά σημαντικό προϊόν της εκπαίδευσης; Δυστυχώς, όμως, η καθημερινή μας εμπειρία, αλλά κυρίως η επιστημονική έρευνα απέδειξε ότι η πλειοψηφία των απόφοιτων των διαφόρων βαθμίδων της εκπαίδευσής μας υστερούν σημαντικά στις απαραίτητες σήμερα γενικές δεξιότητες σε σύγκριση με άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Δεν είναι

συχνά σε θέση να επιχειρηματολογήσουν πειστικά βασιζόμενοι σε αξιόπιστες απλές ποσοτικές αναλύσεις είτε στον προφορικό είτε στον γραπτό τους λόγο. Ούτε να χρησιμοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες πέρα από τα κοινωνικά δίκτυα. Επιπλέον δε η μέχρι σήμερα υποτυπώδης εκπαίδευση στις δεξιότητες είναι χρονοβόρα. Άρα η ριζική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος καθώς και η επικέντρωση σε αυτές είναι μονόδρομος, είναι απαραίτητη και επείγουσα.

Ο μονόλογος των διδασκόντων και η αποστήθιση των μαθητών πρέπει να πάψουν να αποτελούν τον κορμό της υπάρχουσας εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αντί αυτού πρέπει να δοκιμασθούν εναλλακτικές μέθοδοι διδασκαλίας, οι οποίες για να πετύχουν το ζητούμενο — την αναβάθμιση του επιπέδου των δεξιοτήτων — θα στοχεύουν στην ενεργότερη συμμετοχή των μαθητών και στην

διευκόλυνση των διδασκόντων να πετύχουν την «ευγενή άμιλλα» στην κάθε τάξη. Όπως όλοι γνωρίζουμε, η άμιλλα αυτή είναι η ειδοποιός διαφορά, η πεμπτουσία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, που θα διαμορφώσει όχι μόνον πολίτες με τις απαραίτητες δεξιότητες για να πετύχουν στην επαγγελματική και στην προσωπική τους ζωή, αλλά και πολίτες με δημοκρατική συνείδηση. Όταν γαλουχηθεί ένα παιδί σε ένα υγιές και «προστατευμένο» ανταγωνιστικό περιβάλλον απαλλάσσεται από αρνητικά και αντιπαραγωγικά αισθήματα όπως η εμπάθεια ή η ζήλια και αφοσιώνεται στην καλλιέργεια της προσωπικότητας και της μόρφωσής του, διότι συνειδητοποιεί ότι μόνον έτσι μπορεί απερίσπαστο να πραγματοποιήσει τις φιλοδοξίες του και ταυτόχρονα να συνεισφέρει παραγωγικά στην κοινωνία.

Υπάρχουν πολλές προσεγγίσεις για να επιτευχθούν

οι στόχοι αυτοί. Για παράδειγμα, οι μαθητές έρχονται προετοιμασμένοι στο μάθημα έχοντας διαβάσει «το παρακάτω» και εκφράζουν τις απόψεις τους με δικά τους λόγια και με την βοήθεια των διδασκόντων. **Βαθμολογούνται δε όχι για το τι είπαν αλλά για το πώς το εξέφρασαν.** Οι εκπαιδευτικοί γίνονται συντονιστές της διδασκαλίας, διορθώνουν και βοηθούν τους μαθητές να προσαρμοσθούν και αξιολογούν σε καθημερινή βάση την συμμετοχή των μαθητών. Έτσι, δεν θα χρειάζεται να βασίζονται την αξιολόγησή τους σε ένα μόνον γραπτό με τις προφανείς πιθανότητες αδικιών. Η διαδικασία αυτή ίσως φαίνεται δύσκολη για κάποιες βαθμίδες. Όμως μπορεί να προσαρμοσθεί τόσο στο ηλικιακό όσο και στο γνωστικό επίπεδο κάθε τάξης ή σχολείου. Το πλεονέκτημα μιας παρόμοιας προσέγγισης είναι ότι αναβαθμίζει τον ρόλο των εκπαιδευτικών και τους προσφέρει δυνατότητες παρέμβασης για την δημιουργία του τελικού στόχου, της ευγενούς άμιλλας. Με ποιο τρόπο όμως; Καταρχάς, γνώμη μου είναι ότι ο σκοπός της εκπαίδευσης δεν είναι να παράγει αριστούχους. Αυτοί έχουν την δυνατότητα να πετύχουν σε οποιοδήποτε σύστημα και δυστυχώς για τη χώρα μας, μόλις διαπιστώσουν ότι αυτή δεν τους προσφέρει τις ευκαιρίες που ψάχνουν, αναγκάζονται να μεταναστεύσουν. Έτσι, όλη η προσπάθεια και οι κόποι των εκπαιδευτικών μας και οι επενδύσεις της χώρας μας στην εκπαίδευσή τους γίνονται δώρο για άλλες κοινωνίες που τους αφομοιώνουν ανέξοδα και κερδίζουν τα πάντα από αυτούς. Με άλλα λόγια οι εκπαιδευτικοί πρέπει να στοχεύουν στην συνολική αναβάθμιση του επιπέδου κάθε τάξης. Να χρησιμοποιούν μεν τους άριστους ως μπροστάρηδες και βοηθούς τους στην εκπαιδευτική διαδικασία κάθε τάξης, αλλά ταυτόχρονα να στοχεύουν στους αδύνατους χρησιμοποιώντας προσωποποιημένες παρεμβάσεις. **Τα κίνητρα προόδου κάθε μαθητή είναι κυρίως η εκτίμηση του δάσκαλου ή του**

καθηγητή και η αναγνώρισή τους από τους συμμαθητές τους. Αν οι διδάσκοντες ενθαρρύνουν περιστασιακά τους ασθενέστερους και τους δώσουν μια ή δυο φορές συγκεκριμένες και εξατομικευμένες οδηγίες για το πώς θα συμμετέχουν στην συζήτηση της τάξης και πώς θα αναδειχθούν, τους αναβαθμίζουν και ψυχολογικά και «*μαθησιακά*». Οι πιθανότητες δε να κερδίσουν και την αναγνώριση από τους συμμαθητές τους αυξάνονται ουσιαστικά. Και το σημαντικότερο θα δημιουργηθούν με την προσέγγιση αυτή τα θεμέλια μιας υγιούς κοινωνίας, διότι **η εκτίμηση και η αλληλοκατανόηση που αρχίζει από τα μαθητικά χρόνια παραμένει σε όλη την ζωή μας, σαν ένα πολύτιμο θεμέλιο κοινωνικής ευημερίας.** Με τις παρεμβάσεις αυτές άλλωστε θα αμβλυνθούν οι τυχόν ανισότητες, μεταξύ των άριστων και όσων έχουν σημαντική βοήθεια από την οικογένειά τους από την μια πλευρά και των αδύνατων της τάξης από την άλλη. Επιπλέον δε, παρόμοιες παρεμβάσεις των διδασκόντων πιθανόν να συντελέσουν και στην απομάκρυνση των μαθητών από επικρατούσες σήμερα συνήθειες απομόνωσής τους στα κοινωνικά δίκτυα, ώστε να συμμετάσχουν σε ενδιαφέρουσες δραστηριότητες που θα τους αναγεννήσουν εκπαιδευτικά αλλά και κοινωνικά. Θα τους προσφέρουν νέες ευκαιρίες ενασχόλησης με δραστηριότητες οι οποίες τους απομακρύνουν από το αρρωστημένο κλίμα που, δυστυχώς, σήμερα επικρατεί στα παιδιά μας. Το bullying είναι καθημερινό πρόβλημα με ανείπωτες μακροχρόνιες συνέπειες για όσα παιδιά το υφίστανται. Υπάρχουν παιδιά σήμερα που συνεννοούνται με μερικές δεκάδες λέξεις με μια γνωστή λέξη να κυριαρχεί σχεδόν κατά 50% στο λεξιλόγιό τους! Θα πει κάποιος, βέβαια, ότι όλα αυτά είναι οι λεπτομέρειες και όχι η ουσία της εκπαιδευτικής παρέμβασης που εξετάζουμε. Αλλά είναι γνωστό, ιδίως σε θέματα δημοσίων πολιτικών παρεμβάσεων, ότι ο διάβολος είναι στις

λεπτομέρειες.

Μια καλά σχεδιασμένη μεταρρύθμιση θα πρέπει να χρησιμοποιήσει πολύπλευρες μεθόδους και τεχνικές και όχι μόνον όσες αναφέρθηκαν. Ακόμη δε να μεριμνήσει για τους μαθητές που είναι κοντά στην αποφοίτησή τους και δεν θα έχουν την τύχη να γευθούν όλα τα πλεονεκτήματα ενός αναμορφωμένου εκπαιδευτικού συστήματος. Εδώ, το ελληνικό εκπαιδευτικό δαιμόνιο πρέπει να αποδείξει την αξία του προσφέροντας καινοτόμες ιδέες ταχύρρυθμης εκπαίδευσης, που θα βοηθήσουν τους μαθητές να κατανοήσουν με ποιο τρόπο σταδιακά θα καλύψουν τα κενά που πιθανόν να έχουν. Αλλά στο θέμα αυτό ίσως χρειάζεται να επανέλθουμε με διεξοδικότερη ανάλυση και προτάσεις.

Τελειώνοντας, πρέπει να διερωτηθούμε πώς όλα αυτά μπορούν να υλοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς μας, οι οποίοι βιώνουν όλο και δυσκολότερες συνθήκες στην πραγματοποίηση της αποστολής τους και δίχως σχεδόν καμιά ηθική ή υλική ανταπόδοση πέρα από την μονιμότητα και τον συμβατικό μισθό τους. Η στρέβλωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας τα τελευταία χρόνια είχε σαν αποτέλεσμα την σταδιακή αποξένωση των διδασκόντων από τους μαθητές, οι οποίοι τους βλέπουν σαν εκπροσώπους του κατεστημένου, που στέκεται εμπόδιο στα όνειρά τους και τις επιδιώξεις τους, αυξάνοντας τις ατομιστικές, τις αντικομφορμιστικές, τον «οχαδερφισμό» τους ή ακόμη και τις επαναστατικές αντιδράσεις τους. Και το πολιτικό περιβάλλον της χώρας αλλά και οι γονείς δεν είναι άμοιροι των ευθυνών για αυτή την εξέλιξη.

Η εισαγωγή των δεξιοτήτων στο εκπαιδευτικό μας σύστημα είναι μια μοναδική ευκαιρία αναβάθμισης του ρόλου των εκπαιδευτικών, της εκπαίδευσης αλλά μακρόχρονα της κοινωνίας

μας. Οι εκπαιδευτικοί έχουν όλες τις δεξιότητες αλλά και την εμπειρία και πρέπει να αναλάβουν το βαρύ έργο της σταδιακής κοινωνικής μας αναβάθμισης μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία — όπως προτάθηκε πιο πάνω — αποφεύγοντας τις παγίδες αντιπαράθεσης, γιατί τότε πιθανόν να χαθεί η ευκαιρία. Η κοινωνία και το κράτος από την άλλη πλευρά πρέπει να τους αναβαθμίσει πρώτα ηθικά αλλά και υλικά για να είναι σε θέση να λειτουργήσουν ως καταλύτες της κοινωνικής συμφιλίωσης.

Και εδώ όμως χρειάζεται έντιμη και δίκαιη αντιμετώπιση και αξιολόγησή τους με αντικειμενικά κριτήρια, ώστε καμιά και κανείς να μην νιώθει παρίας του νέου συστήματος, το οποίο θα εκμεταλλευθούν πάλι οι γνωστοί επιτήδριοι στερώντας την κοινωνία και την χώρα από την ευκαιρία που της παρουσιάζεται.

Photo by [Matt Ragland](#) on [Unsplash](#)

Leadership is not democratized.

We need to change this.

Stefanos Livos

• [LinkedIn](#)

Executive Development at Amazon, Performance & Leadership Coaching

Key ideas:

- 1) Is learning on the job through trial and error fine for all professions ?
- 2) As adults, we associate wrongly failure with low self-esteem, so we become risk-averse, less resilient, and we shy away from people and things that challenge us.
- 3) What all past civilizations strived to do was maximizing our potential as humans by being creative, collaborative, and problem-solvers.

Here's a simple question: what did school teach you? Take a minute to reflect. I posed the same question to my online friends, which is a more diverse group than my real friends. The answers varied from general knowledge to self-awareness to social skills. And that's great. Not one answered *leadership skills*.

Should one of the many purposes of school be the cultivation of leadership skills?

For some reason, we tend to treat leadership as something that is beyond the reach of laypeople.

Leadership is taught at Ivy League universities, MBA schools, and invite-only conferences, because only the best of us need to develop leadership skills.

Nurses, teachers, food servers, farmers, social workers, taxi drivers don't need leadership development; they just need to do their job. Politicians and corporate executives make high-impact decisions, so they need leadership development.

Is this true, though?

Let's take a taxi driver as an example. I see a number of leadership skills that can be very important to them: developing business acumen (to run their

business), flexibility (to improvise in a hectic workload), time management (to balance potentially conflicting schedules), communication skills (to create a pleasant customer experience), having difficult conversations (to handle demanding or unreasonable customers), and even strategic thinking (to navigate a highly competitive environment being occupied by tech companies).

Where are taxi drivers learning these skills? Probably on the job, through trial and error. They may lose some money before they develop business acumen, miss some fares because they overestimated time, and argue with customers because of a misunderstanding that will lead to a low rating.

This may be fine for a taxi driver, but is learning on the job through trial and error fine for a nurse? Is a stressful environment with vulnerable patients the best place to learn time management and prioritization given the dire consequences one wrong decision may have?

What if they had learned these skills in school?

One of the activities that all levels of leaders enjoy in a classroom training is the [marshmallow challenge](#). The objective is to build the tallest standing structure with a marshmallow on the top, using 20

sticks of spaghetti, tape, string, and one marshmallow — all within 18 minutes. Participants need to think quickly, brainstorm, and build the structure. Naturally, things get heated quickly. Some people have strong ideas and try to impose on others. Some agree, some compromise, some quit. The clock is ticking, and the teams haven't yet built anything. Spaghettis break, the string is too short, the marshmallow is too heavy. Time is up. Some structures still stand, but some leaders are annoyed, others are already on their phone, disengaged. They didn't feel valued enough to invest more effort.

Who do you think performs better in the marshmallow challenge: kindergarten students or business school graduates?

It's the kindergarten students, and [it should be no surprise](#). They are builders and problem-solvers, creative, collaborative, resilient, curious, they listen to others and are not afraid to fail. All these, believe it or not, are leadership skills. They come naturally to us. All we could do is build upon them in school; since we don't, we grow out of them. Our growth mindset becomes fixed.

As adults, we associate failure with low self-esteem, so we become risk-averse, less resilient, and we shy away from people and things that challenge us. We get so self-absorbed that our ability to be self-aware and empathetic is impaired. We have no idea though, unless someone else points it out. They will not though, because we rarely ask for feedback. We didn't learn to. In school, we got formal feedback twice per year, and unsolicited feedback from friends and family, mostly in a negative manner. No surprise our first reaction to feedback is defensiveness. Providing meaningful and constructive feedback is also a skill that no one was taught in school.

When we enter the workplace, we realize that these skills are key to professional success. Experienced corporate leaders who have been educated

in business schools [attend development programs](#) to learn how to be agile and self-aware, make decisions, regulate their emotions, actively listen, build trust, request and provide feedback, manage time, prioritize, motivate others.

Learning in middle age something we could have developed in school means less time for practicing complex leadership skills, e.g. strategic thinking, hiring and developing others, scaling as leaders, executive presence. These skills are highly nuanced, they require professional expertise, a big picture mindset, and a deep understanding of how people operate. We could put all our energy in acquiring those, only if we have mastered the basic leadership skills at a younger age.

The reason we should start in school is that it mirrors tomorrow's society. It is where all future professionals, laborers, academics, artists, and athletes meet today. It is the best place to kick off the democratization of leadership.

In my view, as a leadership development professional in a large corporation you all know, it would take three things to achieve the “**students as leaders**” mission:

- Having a long-term strategy on fostering leadership in school.
- Reimagining the role and profile of teachers.
- Getting all parties, including parents, to identify opportunities that encourage students to exercise leadership during and outside school hours.

This is far from a fully-fledged proposal. My main goal here is to show that we should democratize leadership starting now. It is not only good for our children and our society; [it is good for business](#) and our future economy. What all past civilizations strived to do was maximizing our potential as humans by being creative, collaborative, and problem-solvers. We followed their path. Let's now lay a new path and lead the way for the future generations starting with our own children.

Η αξία της Δια βίου μάθησης και της απόκτησης νέων δεξιοτήτων στο σύγχρονο εργασιακό μοντέλο

Νάγια Αντωνίου

Μέντορας Σπουδών, Σταδιοδρομίας και Young Mentor • [LinkedIn](#)

Career, Executive & Business Coach

Key ideas:

- 1) Όπως στη φύση έτσι και στην επαγγελματική ζωή δεν επιβιώνει ο δυνατός αλλά ο ικανός να προσαρμοστεί στις αλλαγές.
- 2) Το μέλλον απαιτεί την καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων συμπεριφοράς, οι οποίες σε συνδυασμό με την τεχνολογική κατάρτιση, θα αναδείξουν τους επόμενους ηγέτες.
- 3) Η συνεχής εκπαίδευση και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων είναι παράγοντες που βοηθούν στην εξέλιξη και την επιβίωση.

Όπως στη ζωή έτσι και στην καριέρα όλα μεταβάλλονται. Όπως στη φύση έτσι και στην επαγγελματική ζωή δεν επιβιώνει ο δυνατός αλλά ο ικανός να προσαρμοστεί στις αλλαγές. Το νέο εργασιακό μοντέλο το οποίο φέρνει η 4η Βιομηχανική Επανάσταση αλλάζει τον τρόπο που ζούμε και εργαζόμαστε, φέρνει μεγάλες προκλήσεις αλλά και μεγάλες ευκαιρίες, όμως προϋποθέτει πολλές και διαφορετικές δεξιότητες.

Η συνεχής εκπαίδευση και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων είναι παράγοντες που βοηθούν στην εξέλιξη και την επιβίωση. Επιπλέον, η θεωρητική κατάρτιση βοηθά το άτομο να μάθει να σκέφτεται, να γνωρίζει το υπόβαθρο του αντικειμένου του και να είναι σε θέση να μπορεί να αναζητήσει και να αναγνωρίσει τις αιτίες των

πραγμάτων.

Το νέο μοντέλο εργασίας καλεί το άτομο να ανταποκριθεί σε πολλές προκλήσεις και η προσαρμοστικότητα είναι αυτή που θα το βοηθήσει να ανταπεξέλθει. Η προσαρμοστικότητα δε συνεπάγεται απώλεια των ορίων και παραίτηση από τις προσδοκίες μας, αλλά αναπροσαρμογή και επαναπροσδιορισμό αυτών. Επίσης, η προσαρμοστικότητα δε συνεπάγεται ότι το άτομο θα αλλοτριωθεί από την εκάστοτε κατάσταση ή ότι θα στέκεται παθητικά, διότι αυτό θα έκανε το άτομο υποχωρητικό. Ο άνθρωπος που είναι προσαρμοστικός στέκεται δυναμικά, σκέφτεται και παράλληλα τείνει εκεί που θέλει και ευθυγραμμίζει αυτό που συμβαίνει στο περιβάλλον με τις δικές του προσδοκίες, εστιάζοντας στη λύση.

Σήμερα η επέλαση της τεχνητής νοημοσύνης έχει αρχίσει ήδη να επηρεάζει έντονα την καθημερινότητά μας. Σε αυτή την πραγματικότητα διαρκούς αλλαγής, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αναπτύξουν την ικανότητα της γρήγορης προσαρμοστικότητας, καθώς η επιβίωσή τους θα κρίνεται από την ταχύτητα ανταπόκρισης.

Πλέον η δομή και ο τρόπος εργασίας έχουν αλλάξει, οι άνθρωποι εργάζονται παντού και από παντού και οι παραδοσιακοί τρόποι διοίκησης σε λίγα χρόνια θα εξαφανιστούν. Με βάση το World Economic Forum, το 2026 σχεδόν οι μισές των σημερινών εργασιών θα αντικατασταθούν από μηχανές και η ρομποτική τεχνολογία θα μπορεί να ολοκληρώνει εργασίες και διαδικασίες απλούστερης νόησης.

Συνεπώς, καταδεικνύεται ότι λόγω της μεγάλης αλλαγής αυτής και της ανάγκης ανταπόκρισης σε περιβάλλοντα εργασίας υψηλής τεχνολογίας και άμεσων προκλήσεων, οι δεξιότητες των εργαζομένων θα πρέπει να είναι τέτοιες που να καλύπτουν αυτές τις ανάγκες. Και παρόλο που οι περισσότερες επιχειρήσεις μέχρι σήμερα εστιάζουν στην αναζήτηση εργαζομένων με τεχνικές δεξιότητες, το μέλλον απαιτεί την καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων συμπεριφοράς, οι οποίες σε συνδυασμό με την τεχνολογική κατάρτιση, θα αναδείξουν τους επόμενους ηγέτες.

Ήδη τα τελευταία χρόνια η έννοια της ευελιξίας, το γνωστό agility, ως **δεξιότητας**, προστέθηκε στη λίστα των βασικών soft skills αξιολόγησης ενός υποψηφίου, αλλά και ως απαραίτητη δεξιότητα στην εκπαίδευση των managers. Με βάση το agility περιγράφουμε πλέον τον τρόπο εργασίας του ευέλικτου περιβάλλοντος δουλειάς και τα χαρακτηριστικά των δεξιοτήτων των ευέλικτων

ανθρώπων στο σύγχρονο περιβάλλον εργασίας. Εργαζόμενοι οι οποίοι διαθέτουν agility είναι δημιουργικοί και μπορούν να αντιλαμβάνονται με ευκολία νέα δεδομένα, να λύνουν περίπλοκα προβλήματα και ταυτόχρονα να ενεργοποιούνται από νέες και δύσκολες προκλήσεις. Ως εκ τούτου προτιμούν να βάζουν υψηλούς στόχους, να ξεπερνούν εμπόδια και να επιτυγχάνουν τους επαγγελματικές τους στόχους διαχειριζόμενοι αποτελεσματικά τις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς.

Ακόμη μια σημαντική παράμετρος είναι αυτή της ικανότητα της **εκπαιδευτικής ευελιξίας** (training agility). Αυτή αφορά την ικανότητά μας να μαθαίνουμε γρήγορα νέους τρόπους δουλειάς, εγκαταλείποντας τους παλιούς, σε μια διαδικασία συνεχούς γνώσης και εφαρμογής.

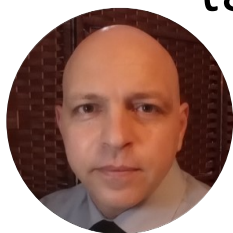
Καμία επαγγελματική πορεία δεν μπορεί να είναι γραμμική, να είναι ευθεία. Είναι μια διαδρομή γεμάτη στροφές και εμπόδια. Όλα τα εμπόδια όμως μπορούν, όταν το άτομο διαχειρίζεται με αυτοπαρατήρηση και είναι εστιασμένο στον στόχο, να μετουσιωθούν σε εμπειρίες και οι εμπειρίες αυτές το κάνουν πιο ανθεκτικό.

Τα άτομα χρειάζεται τόσο να μπορούν να δημιουργήσουν απρόοπτα γεγονότα όσο και να είναι σε θέση να βρουν τρόπους για να επωφεληθούν από αυτά, αναπτύσσοντας τέσσερις **αναγκαίες δεξιότητες σταδιοδρομίας**:

- **Περιέργεια**, για την ανακάλυψη νέων μαθησιακών εμπειριών
- **Επιμονή**, για την αντιμετώπιση των εμποδίων & την αντιμετώπιση ποικίλων περιστάσεων και γεγονότων
- **Ευελιξία**, ως ικανότητα προσαρμογής στις νέες καταστάσεις
- **Αισιοδοξία**, για τη μεγιστοποίηση των

Μέσα από το Career Coaching μπορούν να φωτιστούν βασικοί πυλώνες για την επαγγελματική εξέλιξη του ατόμου όπως η αξία της εκπαίδευσης μέσω της Δια Βίου Μάθησης, η έννοια της προσαρμοστικότητας, η διαχείριση των μεταβάσεων της ζωής ως απαραίτητη δεξιότητα διαχείρισης της σταδιοδρομίας, η αξιοποίηση των τυχαίων γεγονότων («ετοιμότητα στο τυχαίο») μια δεξιότητα η οποία μπορεί να βελτιώσει την προσωπική και επαγγελματική ζωή ατόμου καθώς και η διαχείριση του χρόνου αλλά και ο ίδιος ο χρόνος μέσα από τον τρόπο που σκεφτόμαστε για αυτόν.

Διαδικτυακή Μάθηση: Τρόποι αναβάθμισης της παρεχόμενης εκπαίδευσης χρησιμοποιώντας τεχνικές από την εκπαίδευση ενηλίκων

Γεώργιος Κουκάκης

Μέλος ΑΛΛΗΛΟΝ • [LinkedIn](#)

Αξιωματικός του Στρατού Ξηράς, Εκπαιδευτής στη Σχολή Πεζικού, Μέλος του [ΕΛΙΣΜΕ](#), Αναλυτής στο [ΚΕΔΙΣΑ](#), Κάτοχος ΜΔΕ στη «Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο» του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Υποψήφιος Εκπαιδευτής Ενηλίκων (Ε.Ο.Π.Ε.Π.)

Key ideas:

- 1) Η **διαδικτυακή μάθηση** αναπτύχθηκε σημαντικά κατά την περίοδο της πανδημίας και πλέον καταλαμβάνει **σημαντικό μέρος της εκπαίδευσης** κάθε βαθμίδας, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα.
- 2) Η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί όσον αφορά τη διαδικτυακή εκπαίδευση είναι η **προσέλευση της προσοχής και διατήρηση του ενδιαφέροντος** των εκπαιδευόμενων.
- 3) Το θεωρητικό πλαίσιο της **Εκπαίδευσης Ενηλίκων** παρέχει στους εκπαιδευτές όλων των βαθμίδων τα **κατάλληλα εργαλεία** για την επίτευξη των μαθησιακών στόχων.

Ένας από τους τομείς που επηρεάστηκε δραματικά από την πανδημία του COVID-19 ήταν και αυτός της εκπαίδευσης.

Λόγω των αυστηρών υγειονομικών μέτρων που επιβλήθηκαν, άτομα όλων των ηλικιών αναγκάστηκαν να σταματήσουν τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν με φυσική παρουσία. Λίγο αργότερα οι δραστηριότητες αυτές συνεχίστηκαν κατά το μεγαλύτερο μέρος τους μέσω **διαδικτυακής μάθησης** γνωστή και με τον αγγλικό όρο **e-learning**. Αν και αρχικά η κατάσταση αυτή αντιμετωπίστηκε αρνητικά τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους εκπαιδευόμενους, στην πορεία συνειδητοποιήσαν ότι μέσα της έκρυβε μία μοναδική ευκαιρία.

Η ευκαιρία που αναδύθηκε μέσα από την προαναφερθείσα υγειονομική κρίση, ήταν η ανάπτυξη των τεχνολογικών μέσων που χρησιμοποιούνται επ' ωφέλεια της εκπαίδευσης και η κατ' ανάγκη εξοικείωση με αυτά. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε σύντομο χρονικό διάστημα στην

αναμόρφωση του γενικότερου εκπαιδευτικού πλαισίου, καθιστώντας τη διαδικτυακή μάθηση βασικό πυλώνα της εκπαίδευσης κάθε βαθμίδας, παρέχοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα παρακολούθησης σε πολύ περισσότερα άτομα.

Ταυτόχρονα όμως παρατηρήθηκαν και ορισμένες αναπόφευκτες και αναμενόμενες **δυσλειτουργίες**, οι οποίες ωστόσο επιδρούν σημαντικά στη μαθησιακή διαδικασία. Ο «απρόσωπος» χαρακτήρας της διαδικτυακής μάθησης και η απουσία εικόνας λόγω μειωμένων δυνατοτήτων είτε των εν χρήση εφαρμογών είτε του δικτύου, οδήγησε στην απώλεια ενδιαφέροντος από την πλευρά του εκπαιδευόμενου και τη δυσφορία των εκπαιδευτών, κάποιοι από τους οποίους δεν ήταν αρκετά εξοικειωμένοι με τα εν λόγω μέσα.

Αποτελεί γεγονός ότι η εκπαιδευτική διαδικασία στο μυαλό των περισσότερων είναι συνδεδεμένη με την αίθουσα διδασκαλίας. Εκτός αυτού, η φυσική προετοιμασία (ντύσιμο, μάζεμα βιβλίων, μετάβαση στην εκπαιδευτική δομή, κλπ) του

εκπαιδευόμενου συμβάλλει και στη **ψυχολογική του προετοιμασία**, με αποτέλεσμα να είναι πιο δεκτικός στη μάθηση. Η υλοποίηση επομένως της εκπαίδευσης μέσω διαδικτύου στον προσωπικό χώρο του εκπαιδευόμενου, έχει αρνητική επίδραση, καθώς δεν συμβάλλει στην ψυχολογική του προετοιμασία. Επιπλέον αυξάνεται η πιθανότητα απόσπασης της προσοχής του από εξωγενείς παράγοντες, λόγω της συνύπαρξης άλλων ατόμων.

Ως αποτέλεσμα, οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων άρχισαν να αναζητούν τρόπους προκειμένου να καταστήσουν τη διαδικτυακή μάθηση πιο ουσιαστική, να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων και να αξιολογήσουν την πρόοδό τους. Την απάντηση σε αυτές τους τις ανησυχίες ήρθε να δώσει η **Εκπαίδευση Ενηλίκων**, η εκπαίδευση δηλαδή που λαμβάνει χώρα σε δημόσιες ή μη εκπαιδευτικές δομές (ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΙΕΚ, ΚΕΚ, κλπ) ή κατ' ιδίαν (αυτομόρφωση), η οποία αναπτύχθηκε στη χώρα μας κατά τη δεκαετία του 1990.¹

Πως μπορεί όμως η Εκπαίδευση Ενηλίκων, να συμβάλλει σε μια πιο ουσιαστική -άρα και αποτελεσματική- διαδικασία μάθησης σε όλα τις βαθμίδες; Η αξία της λοιπόν έγκειται στο γεγονός ότι λόγω της φύσης της, καλείται να υπερβεί σημαντικά **εμπόδια στη μάθηση** -πχ. κοινωνικές υποχρεώσεις, άλλα καθήκοντα, κλπ- τα οποία λόγω της ηλικίας των εκπαιδευομένων είναι αυξημένα σε σχέση με τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.²

Για το λόγο αυτό κύριο μέλημα της Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι η **προσέλκυση του ενδιαφέροντος** του εκπαιδευόμενου και η **ενεργός συμμετοχή** του, προκειμένου να επιτευχθούν οι τεθέντες μαθησιακοί στόχοι. Σύμφωνα μάλιστα με τη διεθνή βιβλιογραφία, ο εκπαιδευόμενος

συγκρατεί περίπου το **90% από αυτά που λέει ενώ ταυτόχρονα εκτελεί πράξεις** που απαιτούν σκέψη και στις οποίες εμπλέκεται ενεργητικά, το **50% από αυτά που βλέπει και ακούει ταυτόχρονα** και μόλις το **20% από όσα ακούει**.

Ένας από τους τρόπους προσέλκυσης του ενδιαφέροντος των εκπαιδευόμενων είναι η **χρήση εποπτικών μέσων διδασκαλίας**, οποιοδήποτε δηλαδή μέσου μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας ώστε να ενεργοποιήσει τα «αισθητηριακά κανάλια» του εκπαιδευόμενου, άρα να βελτιώσει τα μαθησιακά αποτελέσματα. Τα μέσα αυτά -αν και διαφέρουν ανάλογα με το διδακτέο αντικείμενο- περιλαμβάνουν χάρτες, σχεδιαγράμματα, εικόνες, βίντεο, ακουστικό υλικό, διαδραστικούς πίνακες, εκπαιδευτικά λογισμικά κλπ.

Αυτό που πρέπει όμως να έχει πάντα κατά νου ο κάθε εκπαιδευτής είναι ότι τα εποπτικά δεν αποτελούν πανάκεια, ούτε είναι ικανά από μόνα τους να πετύχουν τα επιθυμητά μαθησιακά αποτελέσματα. Αν δεν εξασφαλιστεί η ταυτόχρονη **ενεργή συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στην εκπαιδευτική διαδικασία**, το αποτέλεσμα θα είναι η αφομοίωση μόνο ενός 20% ή 50% της διδακτέας ύλης, σύμφωνα με όσα αναφέραμε προηγουμένως.³

Η συμμετοχή αυτή εξασφαλίζεται μέσα από τις διάφορες **εκπαιδευτικές τεχνικές** που χρησιμοποιούνται κατά κόρον στην Εκπαίδευση Ενηλίκων.⁴ Ενώ κάποιες από αυτές -όπως η προσομοίωση, οι ομάδες εργασίας, το παιχνίδι ρόλων και η εκπαιδευτική επίσκεψη- είτε δεν μπορούν εκ φύσεως να υλοποιηθούν είτε δεν ενδείκνυνται για διαδικτυακή μάθηση, κάποιες άλλες μπορούν να εφαρμοστούν αποδίδοντας εξαιρετικά αποτελέσματα.

Η χρήση **ερωτήσεων-απαντήσεων**, για παράδειγμα ή η **συζήτηση** ενός θέματος (η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι η δεύτερη είναι πιο συστηματική) αφενός διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων και αφετέρου εξασφαλίζει τη ενεργό συμμετοχή τους. Ο εκπαιδευτής θα πρέπει ωστόσο να έχει καθορίσει εξαρχής τους κανόνες της συνομιλίας, ώστε να μην παρουσιαστούν φαινόμενα εκφυλισμού του διαλόγου.

Μία άλλη τεχνική που μπορεί να χρησιμοποιηθεί είναι αυτή του **καταιγισμού ιδεών** (brain storming) κατά την οποία οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να εκφράσουν αυθόρμητα τις ιδέες τους πάνω σε ένα θέμα. Η «παραδοσιακή» τεχνική θέλει τον εκπαιδευτή να σημειώνει τις ιδέες στον πίνακα και στη συνέχεια να τις ομαδοποιεί προκειμένου να αναλυθούν και να μπορέσει να κατευθύνει τη μαθησιακή διαδικασία. Κάτι ανάλογο μπορεί να συμβεί όμως και κατά τη διαδικτυακή μάθηση, με την υποβολή γραπτών μηνυμάτων (chat) τα οποία είναι ορατά σε όλους τους συμμετέχοντες.

Μία τρίτη τεχνική, η οποία δεν χρειάζεται ιδιαίτερη ανάλυση, είναι η **εκπόνηση ασκήσεων ή η λύση προβλήματος**. Ο εκπαιδευτής δηλαδή, αφού αναπτύξει το θεωρητικό μέρος της διδασκαλίας, θέτει στους εκπαιδευόμενους ένα πρόβλημα δίνοντάς τους τον απαραίτητο χρόνο για την επίλυση και στη συνέχεια συζητάνε το αποτέλεσμα και τον τρόπο επίλυσης.

Μία επιπλέον δυνατότητα που παρέχεται μέσω της τεχνολογίας είναι η δημιουργία **διαγωνισμάτων** μέσω κάποιας πλατφόρμας διαδικτυακής εκπαίδευσης, χρησιμοποιώντας ερωτήσεις τύπου «πολλαπλής επιλογής» ή «σωστό-λάθος». Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο εξασφαλίζεται η συμμετοχή των εκπαιδευόμενων αλλά παρέχεται και η δυνατότητα αξιολόγησής

τους, καθώς ο εκπαιδευτής έχει άμεση πρόσβαση στα αποτελέσματα αυτών.

Μία τελευταία τεχνική διδασκαλίας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά τη διαδικτυακή μάθηση είναι και η **συνέντευξη από ειδικό**. Το κυριότερο πλεονέκτημα που παρέχει η χρήση του διαδικτύου είναι το γεγονός ότι ο εκάστοτε «ειδικός» δεν χρειάζεται να μετακινηθεί από το χώρο εργασίας του, χάνοντας έτσι πολύτιμο χρόνο, ούτε απαιτείται η κάλυψη εξόδων από τον εκπαιδευτικό φορέα. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν επομένως να έρθουν σε επαφή με ειδικούς από κάθε γωνιά του πλανήτη, διευρύνοντας τους πνευματικούς τους ορίζοντες.

Συνοψίζοντας, δεν μπορούμε παρά να αναγνωρίσουμε τη συμβολή της τεχνολογίας στη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Αυτό που έχει σημασία σε κάθε δυσκολία που αντιμετωπίζουμε -τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο- είναι **να εστιάζουμε στη θετική πλευρά κάθε ζητήματος και να αναζητάμε τρόπους ανάκαμψης**. Πρέπει να εκμεταλλευόμαστε τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται και να χρησιμοποιούμε τις υπάρχουσες γνώσεις, προσαρμόζοντάς τις στις συνθήκες που επικρατούν.

Γιατί όπως είπε και ο Πρόεδρος των Η.Π.Α., Τόμας Τζέφερσον:

«Σε ό,τι αφορά τον τρόπο, πήγαινε με το ρεύμα. Σε ό,τι αφορά τις αρχές, μείνε ακλόνητος σαν βράχος».

¹Βλ. Καραλής Θανάσης, Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενήλικων στη δια βίου μάθηση, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Αθήνα, 2013, σσ. 18-22, στο <https://www.inegsee.gr/ekdosi/kinitra-ke-empodia-gia-ti-simmetochi-ton-enilikon-sti-dia-viou-ekpedefsi/>.

²Βλ. Καραλής Θανάσης, Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενήλικων στη δια βίου μάθηση, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Αθήνα, 2013, σσ. 35-31.

Η Λογική της Επιχειρηματικότητας στην Εκπαίδευση Γιατί είναι Απαραίτητη;

Μελίνα Τσικογιαννοπούλου, MBA

Μέντορας ΑΛΛΗΛΟΝ Επιχειρηματικότητας & Σταδιοδρομίας • [LinkedIn](#)

Σύμβουλος Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού

Καθηγήτρια μεταπτυχιακών MBA (HRM & Leadership) - Συγγραφέας

Συνδημιουργός στο «Οινονομικό Μουσείο»

YouTube Creator – Channel: [Melina Tsikogiannopoulou](#)

Key ideas:

- 1) Η λογική της Επιχειρηματικότητας δεν αφορά μόνο τους επιχειρηματίες, αλλά κάθε άνθρωπο που επιθυμεί να εξελιχθεί και να κατακτήσει τους στόχους του.
- 2) Το επιχειρηματικό πνεύμα μπορεί να εκπαιδευτεί και να αναπτυχθεί σε κάθε άνθρωπο.
- 3) Σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, στο οποίο απαιτείται δημιουργική σκέψη «έξω από το κουτί», η παιδεία μας απαιτεί απομνημόνευση.
- 4) Γνωρίζουμε τι μας εκφράζει και επιθυμούμε να κάνουμε στη ζωή μας; Μαθαίνουμε ποιες γνώσεις και δεξιότητες απαιτούνται για να το κάνουμε καλά.

Λογική είναι η ορθή σκέψη, το να σκέφτεται κανείς με βάση την πραγματικότητα και τις κοινώς αποδεκτές αλήθειες. (Γ. Μπαμπινιώτης, 2006)

Η ατομική λογική και κρίση του καθενός μας είναι οι γνώσεις που έχουμε αποκτήσει (από εξωτερική παρατήρηση, εκπαίδευση, μελέτη), σε αναλογία με τα συναισθήματά μας (από εσωτερική υποκίνηση - επιθυμία).

Ο όρος «επιχειρηματικότητα» προέρχεται από το ρήμα «επιχειρώ», το οποίο στην ελληνική γλώσσα σημαίνει «δοκιμάζω», «ενεργώ με συγκεκριμένο

τρόπο και στόχο», «προσπαθώ να επιτύχω κάτι».

Λογική Επιχειρηματικότητας

=

Γνώσεις + Επιχειρώ ό,τι με εκφράζει
(οπότε το κάνω καλά και είμαι και ευτυχής!)

Και τα βασικά ερωτήματα είναι δύο:

Γνωρίζουμε Τι επιθυμούμε να κάνουμε, ώστε να αναζητήσουμε τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες;

Ξέρουμε Ποιες γνώσεις και δεξιότητες χρειαζόμαστε για να κάνουμε ποιοτικά αυτό που επιθυμούμε;

Το επιχειρηματικό πνεύμα δεν αφορά μόνο επιχειρηματίες, αλλά τον κάθε άνθρωπο που επιθυμεί να πετύχει τους στόχους που έχει θέσει στην ζωή του. Αφορά τον τρόπο σκέψης και τη συμπεριφορά του, σε κάθε δραστηριότητα της ζωής του.

Τι χαρακτηρίζει τον άνθρωπο με επιχειρηματικό πνεύμα;

Η ικανότητα να μετατρέπει μια ιδέα σε επιχειρηματική δράση. Αυτή η ικανότητα προσφέρει σημαντική αξία στον εαυτό του πρώτα από όλα, αλλά και στο περιβάλλον που δραστηριοποιείται και εργάζεται.

Στους επιτυχημένους ανθρώπους **μπορούμε να αναγνωρίσουμε κάποια κοινά χαρακτηριστικά, όπως:**

Αυτογνωσία (Γνωρίζουν τα πλεονεκτήματά τους και τα αξιοποιούν & γνωρίζουν τα μειονεκτήματά τους και συνεργάζονται με τους κατάλληλους ανθρώπους, ώστε να τα εξισορροπήσουν).

Έχουν **επιμονή και αποφασιστικότητα**. Δεν τα παρατάνε με την πρώτη δυσκολία.

Τους χαρακτηρίζει η **δημιουργικότητα και η καινοτομία σκέψης**.

Εργάζονται σκληρά σε κάτι το οποίο αγαπούν και τους γεμίζει.

Αντιμετωπίζουν και **επιλύουν άμεσα τα προβλήματα**.

**Αυτογνωσία ➡ Λογική
➡ Επιχειρηματικότητα
Επιτυχία / Ευτυχία**

«Επιχειρηματικό πνεύμα δεν γεννιέσαι, γίνεσαι!»
Είχε τίτλο η Athensvoice¹ σε ένα άρθρο της για την Επιχειρηματική Εκπαίδευση. Δεν ξέρω αν συμφωνώ απόλυτα. Σίγουρα όμως, το

επιχειρηματικό πνεύμα είναι κάτι που εκπαιδεύεται και αναπτύσσεται. Παρόλα αυτά, ένας άνθρωπος μπορεί να έχει, **έμφυτα, έντονη την προδιάθεση του επιχειρηματικού πνεύματος.**

Στη χώρα μας, **το εκπαιδευτικό σύστημα δεν έχει καταφέρει να ενσωματώσει την Εκπαίδευση της Επιχειρηματικότητας**. Οι αιτίες μπορεί να είναι πολλές, όπως για παράδειγμα η προκατάληψη, ότι η επιχειρηματική εκπαίδευση αφορά μόνο όσους επιθυμούν να γίνουν επιχειρηματίες ή η αδυναμία του εκπαιδευτικού μας συστήματος να εκσυγχρονιστεί και να εξελιχθεί.

Στο σχολείο οι μαθητές έρχονται σε επαφή με μαθήματα που αφορούν μόνο τα Hard Skills (τεχνικές, γνωστικές και ψηφιακές δεξιότητες), όπως για παράδειγμα ξένες γλώσσες, πληροφορική, ικανότητες γραφής κ.λπ. **και καθόλου με τα Soft Skills** (κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες για ποιοτική αναβάθμιση του ό,τι κάνουν).

Κάποια βασικά Soft Skills, τα οποία χαρακτηρίζουν ένα επιχειρηματικό πνεύμα είναι:
Προσαρμοστικότητα στις Αλλαγές
Καινοτόμα Σκέψη & Δημιουργικότητα
Επίλυση Προβλημάτων
Επικοινωνιακές & Διαπραγματευτικές Ικανότητες
Αποτελεσματική Διαχείριση Ανθρώπων & Συγκρούσεων

Το εκπαιδευτικό σύστημα δεν διαθέτει προσωποποιημένη μάθηση, ανάλογα με τις ατομικές ιδιαιτερότητες και «κλήσεις» του κάθε παιδιού, με αποτέλεσμα να μην αναγνωρίζουν, τα παιδιά και οι έφηβοι, τι πραγματικά τους εκφράζει να κάνουν και τι χρειάζεται να γνωρίζουν (σε ποιοτικά χαρακτηριστικά) για να το ακολουθήσουν.

Μην ξεχνάμε πως:

Η **ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ** (λέγοντας) μεταφέρει γνώση και κάνει τον άνθρωπο να **ΞΕΡΕΙ**

Η **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (συμμετέχοντας) αναπτύσσει **ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ** και κάνει τον άνθρωπο να **ΜΠΟΡΕΙ**

Η **ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ** (καθοδηγώντας) διαμορφώνει **ΣΤΑΣΗ - ΔΙΑΘΕΣΗ** και κάνει τον άνθρωπο να **ΘΕΛΕΙ**

Αν ένας **έφηβος** επιθυμεί να ασχοληθεί π.χ. με τη Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού (HRM), γνωρίζει πως θα πρέπει να διδαχθεί το πως γίνεται μια πρόσληψη, πως γίνεται η περιγραφή μια θέσης εργασίας κ.λπ. Όμως, **δε μαθαίνει πως υπάρχει γνωστικό αντικείμενο και στα soft skills, που εκπαιδεύεται, αναπτύσσεται (π.χ. διαπραγματευτικές τεχνικές) και το οποίο αναβαθμίζει ποιοτικά την απόδοσή του.** Μέσω της ανάπτυξης των Soft Skills γινόμαστε καλύτεροι σε οτιδήποτε κάνουμε.

Η χώρα μας έχει ανάγκη από δημιουργικούς, τολμηρούς, με αυτογνωσία και επιχειρηματικό πνεύμα ανθρώπους, για να οδηγήσουν την οικονομία και την κοινωνία μας σε ένα καλύτερο αύριο. Για να επιτευχθεί αυτό, ένα σημαντικό βήμα είναι να **ενσωματωθεί η λογική της επιχειρηματικότητας στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.**

Αυτό θα βοηθήσει τον κάθε άνθρωπο να έχει:

- Αυτό - συνείδηση (ξέρω τι θέλω και τι ικανότητες έχω)
- Ικανότητα **λήψης αποφάσεων**, για ανάπτυξη συγκεκριμένης στρατηγικής (να πάω από εδώ που είμαι, εκεί που θέλω)
- Ικανότητα **αντιμετώπισης μεταβατικών καταστάσεων**
- Ικανότητα **προσαρμογής στην αγορά** και ρεαλιστική οπτική, ακόμη και θέληση αλλαγής επαγγέλματος όταν είναι ανάγκη (λόγω του ότι ζούμε σε ένα ταχύτατα μεταβαλλόμενο

περιβάλλον).

Αν αξιοποιήσουμε, παράλληλα με όλα αυτά και την τεχνολογία, θα μπορούσε όλη η Ελλάδα, ακόμη και οι άνθρωποι από το πιο απομακρυσμένο νησί να καινοτομούν και να επιτύχουν ό, τι επιθυμούν.

Ιδέες ...

Στο εκπαιδευτικό σύστημα μπορούν να υπάρξουν εργαστήρια και ομαδικές εργασίες, όπου μετά τη θεωρητική διδασκαλία (απόκτηση γνώσης), να υπάρχει ένα case study να αναλύσουν ή να υποδυθούν ρόλους ώστε να τεκμηριώσουν και να λύσουν ένα πρόβλημα (απόκτηση δεξιότητας). Με τέτοιες μεθόδους οι μαθητές θα γνωρίσουν και θα καλλιεργήσουν **παράλληλα Soft και Hard Skills.**

Για παράδειγμα:

1^ο Βήμα: Μαθαίνουν τη θεωρία (με διδασκαλία & μελέτη) π.χ. πως διοικείται μια επιχείρηση, πως διαχειριζόμαστε την αλλαγή, πώς δημιουργούμε ένα επιχειρηματικό πλάνο, πώς συλλαμβάνουμε την ιδέα ενός προϊόντος κ.α.

2^ο Βήμα: Αναπτύσσουν Ικανότητες & Δεξιότητες, όπως η ανάπτυξη υπευθυνότητας, η κριτική σκέψη, η αποτελεσματική επικοινωνία κ.α. με μεθόδους όπως:

Case Studies πραγματικών επιχειρήσεων ή επιτυχημένων επαγγελματιών όπου θα πρέπει να μελετήσουν και να αναγνωρίσουν λάθη που έγιναν, ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που είχαν κ.α.

Management games, στα οποία οι μαθητές σε ομάδες των 5-6 ανταγωνίζονται σε επίτευξη κάποιου στόχου

Role Playing, όπου υποδυόμενοι ρόλων, σε σκετς μιας συγκεκριμένης κατάστασης, θα αναπτύξουν δεξιότητες διαπραγμάτευσης, επικοινωνίας κ.α. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές, τελειώνοντας το Λύκειο, λόγω του ότι θα έχουν τις απαραίτητες προσλαμβάνουσες, θα γνωρίζουν τι τους εκφράζει και επιθυμούν να κάνουν εκείνη τη χρονική στιγμή (μιας και αυτό μπορεί να αλλάξει με την ωρίμανση του ανθρώπου). **Επίσης, θα έχουν λάβει τις απαραίτητες γνώσεις, θα ξέρουν τι άλλο απαιτείται να μάθουν και έχοντας καλλιεργήσει τη λογική της επιχειρηματικότητας θα το κάνουν καλά και με επιτυχία.**

Κλείνοντας...

το σημαντικότερο όλων είναι να κατανοήσουμε πως όλα ξεκινάνε από την αυτογνωσία μας και από τη γνώση πως η λογική της Επιχειρηματικότητας, μας αφορά όλους! Μας βοηθά να παράγουμε νέες ιδέες και να τις υλοποιούμε, να επιλύουμε προβλήματα και να καινοτομούμε σε αντικείμενα που μας εκφράζουν και να πετυχαίνουμε τους στόχους μας. Και ποιος δεν επιθυμεί αυτές τις δεξιότητες στην ζωή του;

¹Πηγή: https://www.athensvoice.gr/politics/680285_epiheirimatiko-pneyma-de-genniesai-ginesai

Προτάσεις για **4** εθνικές στρατηγικές περιοχές & τεχνολογίες που θα έπρεπε να επικεντρωθούν η Ελλάδα και η Κύπρος

Φάνης Ζάχαρης

• [LinkedIn](#)

Founder of the [Greek Scientists Society](#)

Περίληψη

Στον αναδυόμενο νέο κόσμο, ο Ελληνισμός οφείλει να σχεδιάσει με πολύ προσεκτικό τρόπο μια στρατηγική ώστε να βρεθεί στην αιχμή των εθνών τις επόμενες δεκαετίες. Ο αρθρογράφος προτείνει τέσσερις βασικές περιοχές & τεχνολογίες που θεωρούνται το επόμενο μεγάλο στοίχημα στις οποίες είναι σκόπιμο να επικεντρωθούν μελλοντικά η Ελλάδα και η Κύπρος για το μέλλον. Αυτές είναι η Κβαντική Υπολογιστική, η Συνθετική Βιολογία, η Οικονομία του Διαστήματος, και η διασύνδεση των οικοσυστημάτων Νερού, Ενέργειας & Ασφάλειας Τροφίμων.

Στον αναδυόμενο νέο πολυπολικό και πιθανόν εύθραυστο κόσμο, ο Ελληνισμός οφείλει να σχεδιάσει με πολύ προσεκτικό τρόπο μια στρατηγική ώστε να βρεθεί στην αιχμή των εθνών τις επόμενες 10ετίες. Είναι δε καλό σε αυτή την προσπάθεια να εμπλακούν οι Επιστήμονες και οι Τεχνολόγοι ως φορείς της γνώσης και ακόμη περισσότερο, ως απολύτως αναγκαίοι για την έρευνα και την ανάπτυξη αυτών των προϊόντων και υπηρεσιών.

Η Εταιρεία Ελλήνων Επιστημόνων προτείνει 4 βασικές περιοχές / τεχνολογίες στις οποίες είναι σκόπιμο να επικεντρωθεί η Ελλάδα και η Κύπρος για το μέλλον που θεωρούνται ως το **επόμενο**

μεγάλο στοίχημα (next big thing) – την **Κβαντική Υπολογιστική** (Quantum Computing), τη **Συνθετική Βιολογία** (Synthetic Biology), τον **δεσμό Νερού – Ενέργειας** – ασφάλειας **Τροφίμων** (Water-Energy-Food Nexus), και την **Οικονομία Διαστήματος** (Space Economy).

Ο λόγος της επιλογής αυτών των 4 ενοτήτων ξεκινά από την κάλυψη των **βασικών ανθρωπίνων αναγκών** (Water, Energy & Food Nexus) φροντίζοντας την ακεραιότητα και τη βιωσιμότητα των φυσικών οικοσυστημάτων στις χώρες μας, διασφαλίζοντας την επάρκεια των φυσικών πόρων για τους πολίτες αλλά και προσφέροντας πλεονεκτήματα στην παραγωγή και τη διανομή προϊόντων και υπηρεσιών συμβάλλοντας στην

ανταγωνιστικότητα των χωρών μας.

Ο **πόλεμος στην Ουκρανία** καταδεικνύει με τον πιο περίτραπενο τρόπο την ανεπάρκεια της Ευρώπης στον ενεργειακό προγραμματισμό καθώς και τα δεινά που μπορεί να προκύψουν από μια επισιτιστική κρίση και συνεπώς οι δράσεις αυτής της ενότητας θα πρέπει να οδηγούν τις χώρες μας σε μεγαλύτερη **αυτάρκεια** και **αυτοδυναμία**.

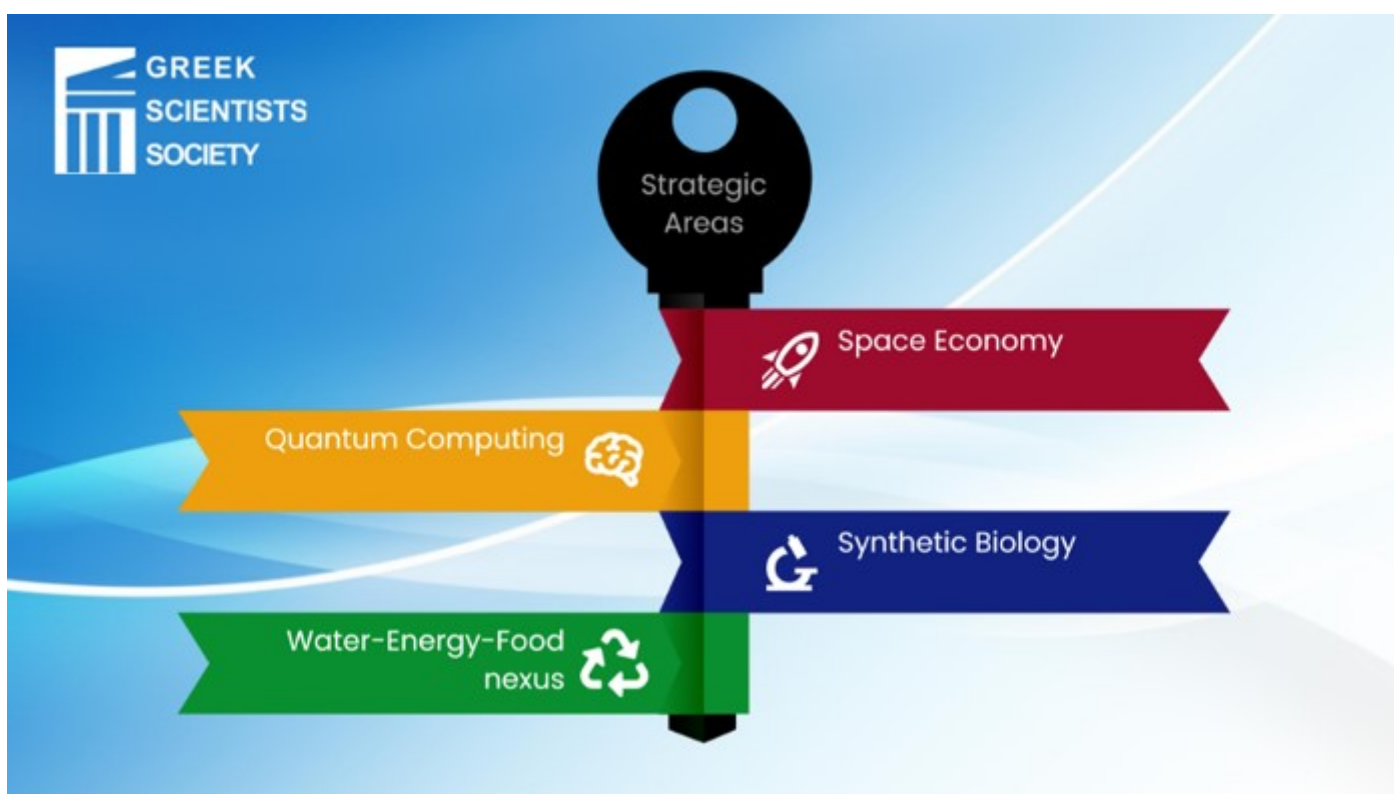
Η Ελλάδα, χώρα προνομιακή για **Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας** και με έναν ελάχιστα αποδοτικό πρωτογενή τομέα σήμερα, έχει τεράστια δυναμική ενώ η φυσική της θέση (ανάμεσα σε 3 ηπείρους) ενισχύει τη συγκρότηση **διεθνών δικτύων** σε ενέργεια αλλά και τηλεπικοινωνίες προσφέροντας ακόμη ένα στρατηγικό πλεονέκτημα.

Η επιλογή του **Quantum Computing** έγκειται στις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει αυτή η Τεχνολογία. Ενώ οι τεχνολογίες πληροφορικής (και επικοινωνιών) εμπεριέχονται αυτούσιες ή συμμετέχουν ως αναπόσπαστο κομμάτι σε κάθε άλλο επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα, αυτό που μπορεί να διαφοροποιήσει τα εξελιγμένα έθνη είναι η χρήση της υπολογιστικής ισχύος που

θα είναι διαθέσιμη στους κβαντικούς υπολογιστές. Θα είναι πραγματικά ένα **game changer**.

Για να μη χαρακτηρισθώ αιθεροβάμων, δεν υπονοώ πως η Ελλάδα και η Κύπρος θα αναπτύξουν το δικό τους κβαντικό υπολογιστή, αλλά ότι θα πρέπει να βρισκόμαστε στο επίκεντρο βασικών τεχνολογιών/συστημάτων για την ανάπτυξή τους και συμμετοχοί σε ισχυρές διεθνείς συνεργασίες.

Η δε **Συνθετική Βιολογία** η οποία προσφέρει καινοτόμες προσεγγίσεις για την κατασκευή νέων βιολογικών συστημάτων ή τον επανασχεδιασμό των υπαρχόντων είναι μια **ανατρεπτική τεχνολογία (disruptive technology)** - θα μπορούσε να έχει τον αντίκτυπο που είχε η Συνθετική Χημεία πριν από 100-150 έτη - ικανή να οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας ξεχωριστής Βιο-Οικονομίας, προσφέροντας νέες λύσεις σε κάθε είδους εφαρμογές όπου εμπλέκονται βιολογικά συστήματα – από την υγεία φυσικά, μέχρι την ενέργεια και τη γεωργία για να συνδεθεί με το WEF nexus – στην ανάπτυξη **νέων υλικών** που θα χαρακτηρίσουν τη νέα εποχή, ενώ η βιο-υπολογιστική (**BioComputing**) θα μπορούσε ενδεχομένως να είναι ένας

εναλλακτικός δρόμος στο digital και το quantum computing.

Ο τέταρτος πυλώνας, έχει να κάνει με το **Διάστημα** όπου αφ' ενός δοκιμάζονται νέες καινοτομικές τεχνολογίες και εφαρμογές που θα βρουν στη συνέχεια το δρόμο τους στην επίγεια καθημερινότητά μας και αφ' ετέρου στο προβλεπτό μέλλον αναμένεται να δημιουργηθεί μια νέα τεράστια οικονομική δραστηριότητα (πάνω από €0.5 τρισ. το 2030). Σε αυτή την ενότητα, βασικό ρόλο παίζουν επίσης οι αμυντικές τεχνολογίες αφού πλέον από το διάστημα περνά η **ασφάλεια** και η **προστασία** – βλέπε επίσης πόλεμο στην Ουκρανία – των εθνικών συμφερόντων και της άμυνας των χωρών μας αλλά και της ποιότητας της ζωής μας.

Να κάνω μια παρένθεση εδώ και να πω πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος της Αμυντικής Βιομηχανίας στην Έρευνα και Ανάπτυξη νέων τεχνολογιών – είναι πολύ σημαντικό που η χώρα μας συμμετέχει με 2 Επιτυχόντες και 4 ερευνητικά κέντρα στο πρόγραμμα **DIANA** του NATO, γεγονός που θα ωφελήσει ιδιαίτερα το Ελληνικό Οικοσύστημα – αλλά και το πως η στρατιωτική θητεία θα μπορούσε να ενδυναμώσει την Καινοτομία και να βοηθήσει στην επιδίωξή μας να γίνουμε “Start-up Nation”. Το έχει κάνει με τρομερή επιτυχία το **Ισραήλ**, το πλέον προηγμένο κράτος σε θέματα καινοτομίας, που αυτή τη στιγμή πορεύεται σε “Scale-up Nation”.

Μέσα από τις αυτές τις τέσσερις ενότητες / περιοχές θεωρούμε πως διασφαλίζονται τα συμφέροντα του Ελληνισμού και η μακροημέρευσή του και χωρίς να παραβλέπονται άλλες τεχνολογικές περιοχές, η Εταιρεία Ελλήνων Επιστημόνων θα επιχειρήσει να συνεισφέρει στην ανάπτυξη και την ενδυνάμωση αυτών των Καινοτομικών Οικοσυστημάτων.

Ελληνική Παιδεία

Εξωστρέφεια & Διεθνοποίηση

Μαριέττα Παναγιωτοπούλου

Εμπειρογνώμων διαχείρισης προγραμμάτων εκπαίδευσης και ανθρώπινου δυναμικού,
Μέλος ΔΣ ΕΛΙΣΜΕ

Key ideas:

- 1) Η σημασία της παιδείας είναι κομβική, τόσο όσον αφορά στην προσωπική μας εξέλιξη, όσο και στη συνολική ανάπτυξη μιας χώρας
- 2) Σημαντικοί πυλώνες εξωστρέφειας και ηπίας ισχύος, στους οποίους η Ελλάδα θα μπορούσε να στηρίξει την πολιτιστική προβολή της, είναι η εκπαίδευση και ο πολιτισμός
- 3) Χρειάζεται να οργανωθεί μια εθνική προσπάθεια για την επανατοποθέτηση της Ελλάδος του πνεύματος, της παιδείας και του πολιτισμού, στη διεθνή σκακιέρα.

Έχουν δημοσιευθεί αναρίθμητα άρθρα για την παιδεία, έχουν διατυπωθεί πολλές απόψεις, έχουν αναλυθεί προσεγγίσεις από διάφορες οπτικές, αλλά ευτυχώς το θέμα αυτό δεν εξαντλείται. Και τούτο, γιατί **η σημασία της παιδείας είναι κομβική, τόσο όσον αφορά στην προσωπική μας εξέλιξη, όσο και στη συνολική ανάπτυξη μιας χώρας.** Η εκπαίδευση πρέπει να βρίσκεται στην κορυφή των προτεραιοτήτων μας με πρωταρχικό σκοπό όχι μόνο να μεταδώσει γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και τρόπους συμπεριφοράς, αλλά να διδάξει τις θεμελιώδεις αξίες της κοινωνίας μας και να δημιουργήσει σωστούς πολίτες. Στην Ελλάδα, η παροχή δωρεάν παιδείας σε όλους τους πολίτες, σε όλες τις βαθμίδες, στα κρατικά εκπαιδευτήρια αποτελεί συνταγματική αρχή.

Ο [Ευρωπαϊκός Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων](#) τονίζει το δικαίωμα του ανθρώπου στην εκπαίδευση.

Στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή η Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης, Νεολαίας, Αθλητισμού και

Πολιτισμού (EAC) αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την δημιουργία ενός [Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης](#) με το όραμα ότι σε ολόκληρη την ΕΕ. Η παραμονή στο εξωτερικό για σπουδές και μάθηση θα πρέπει να γίνει κανόνας. Οι τίτλοι σπουδών δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να αναγνωρίζονται σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η εκμάθηση δύο ξένων γλωσσών, επιπλέον της μητρικής, θα πρέπει να γίνει κανόνας. Όλοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας εκπαίδευση, ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο. Οι πολίτες θα πρέπει να έχουν έντονη αίσθηση της ταυτότητάς τους ως Ευρωπαίων, της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και της πολυμορφίας της.

Στην Ελλάδα, μέσα στο πλαίσιο των στρατηγικών στόχων για την παιδεία προβλέπονται αρκετές δράσεις. Θα ήθελα ειδικότερα να αναφερθώ σε μία πολύ σημαντική, ήτοι την εξωστρέφεια και

διεθνοποίηση.

Είναι γνωστό ότι **σημαντικοί πυλώνες εξωστρέφειας και ηπίας ισχύος, στους οποίους η Ελλάδα θα μπορούσε να στηρίξει την πολιτιστική προβολή της, είναι η εκπαίδευση και ο πολιτισμός.**

Η διάδοση της Ελληνικής παιδείας μπορεί να γίνει διττώς, με κατεύθυνση από Ελλάδα προς το εξωτερικό και από το εξωτερικό προς Ελλάδα. Στο εξωτερικό η Ελλάδα διαθέτει μεγάλο δίκτυο σπουδών, λύκεια και έδρες νεοελληνικών σπουδών σε Πανεπιστήμια Ασίας, Αφρικής, Β.Αμερικής, Ευρώπης, Αυστραλίας, Ν.Αμερικής, συγκεκριμένα 211 έδρες, 154 εξεταστικά κέντρα, 32 αναγνωρισμένα εξεταστικά κέντρα. Επίσης διαθέτει και έδρες αρχαίων ελληνικών (Πανεπιστήμια Illinois, Boston, King's College, Ίδρυμα Μαρίας Τσάτσου στην Ουρουγουάη κλπ), κλασικών και βυζαντινών σπουδών.

Στο εσωτερικό χρειάζεται να ενισχυθεί η διδασκαλία ξενόγλωσσων σπουδών, όπως γίνεται σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να κάνω μία τιμητική αναφορά στην αξία της ελληνικής γλώσσας, η οποία αντιπροσωπεύεται από κείμενα λογοτεχνικά που χρονολογούνται χωρίς διακοπή από τον 8ο αι.π.Χ. ως σήμερα και είναι τροφός όλων των γλωσσών. Είναι μια γλώσσα «εννοιολογική», σε αντίθεση με άλλες που είναι «σημειολογικές». Ξεχωρίζει ιδιαίτερα για την ακρίβεια, τη δυνατότητα να διατυπώνει λεπτές εννοιολογικές αποχρώσεις και να γεννά συνεχώς νέες λέξεις, τη μουσικότητα και τη μαθηματική δομή.

Η εκπαίδευση εν τούτοις στην Ελλάδα δεν είναι δυνατόν να παρέχεται μόνο στην Ελληνική, γιατί η όμορφη γλώσσα μας δεν είναι διεθνής.

Χρειάζονται η εφαρμογή του Ν. 4692/2020, ξενόγλωσσα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα, θεσμοθέτηση joint degrees και double degrees μεταξύ ελληνικών ΑΕΙ και μεταξύ ελληνικών και ξένων ΑΕΙ, διευκολύνσεις για την προσέλκυση και τη διαμονή αλλοδαπών φοιτητών αλλά και κατοίκων εξωτερικού ελληνικής καταγωγής.

Όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα ΑΕΙ στην ελληνική και αγγλική καθώς και γενικές πληροφορίες αποτυπώνονται στον εξαιρετικό κατάλογο [Study in Greece](#). Παράλληλα, με το νέο σχέδιο νόμου ΥΠΕΠΘ προωθείται η αναβάθμιση της ποιότητας των ΑΕΙ καθώς και η απλοποίηση των διαδικασιών του ΔΟΑΤΑΠ κατά την αναγνώριση αλλοδαπών τίτλων σπουδών.

Στόχος είναι η Ελλάδα να γίνει κέντρο εκπαίδευσης, η ελληνική εκπαίδευση να καταστεί εξωστρεφής και να αναπτυχθούν συνεργασίες και ανταλλαγή φοιτητών με άλλες χώρες. Στα ξενόγλωσσα τμήματα θα έχουν την δυνατότητα να σπουδάζουν αλλοδαποί φοιτητές, από ΕΕ και εκτός αυτής, έναντι καταβολής διδάκτρων. Θεωρώ στοίχημα την έξωθεν αναγνώριση της ποιότητας των σπουδών στην Ελλάδα, ώστε οι φοιτήσαντες σε Ελληνικά ΑΕΙ να παρουσιάζουν βιογραφικό με κύρος, πράγμα που όπως όλοι γνωρίζουμε αποτελεί κριτήριο επιλογής ΑΕΙ και εν συνεχεία επαγγελματικής αποκατάστασης. Κατ'αυτόν τον τρόπο θα γίνεται συγχρόνως διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού, αλλά βεβαίως θα υπάρχουν και θετικές οικονομικές συνέπειες. Εφόσον επιτύχουμε καλή φήμη στο ακαδημαϊκό επίπεδο, κατάργηση της βίας και της ανομίας και σωστή διοίκηση των ΑΕΙ, τότε διαθέτουμε το συγκριτικό πλεονέκτημα του ελκυστικού προορισμού, λόγω κλίματος, ασφάλειας, ωραίας χώρας, μικρότερου κόστους διαβίωσης και φιλόξενου λαού.

Αλλά, πώς θα φθάσει η πληροφόρηση σε μεγαλύτερο αριθμό ενδιαφερομένων; Ένας από τους παλαιότερους τρόπους είναι η Δημόσια Διπλωματία. Στο [ΥΠΕΞ](#) δημιουργήθηκε το 2019 μία καινούργια δομή, η Γενική Γραμματεία Δημόσιας Διπλωματίας, Θρησκευτικών και Προξενικών Υποθέσεων, η οποία μετονομάστηκε σε Γενική Γραμματεία Δημόσιας Διπλωματίας και Αποδήμου Ελληνισμού.

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να δούμε ποιό είναι το διεθνές περιβάλλον.

Η Γαλλία προβάλλει την παιδεία της μέσω του [Γαλλικού Ινστιτούτου](#), η Μ.Βρετανία με το [British Council](#), η Γερμανία με το [Ινστιτούτο Γκάιτε](#) και τις γερμανικές υποτροφίες (DAAD), οι ΗΠΑ με το [Ίδρυμα Fulbright](#), η Κίνα με τα [Ινστιτούτα Κομφούκιος](#) ακόμη και η Τουρκία με το [Yunus Emre](#) κλπ. Η Γαλλία προωθεί την παιδεία και πολιτισμό της κατά χώρες, με κριτήρια την προβολή ή στρατηγική επιρροή, την συνεργασία ή στρατηγική ανταλλαγής, την τυπολογία της πολιτιστικής διπλωματίας κ.α. παραμέτρους, έχοντας ως πρότυπο το British Council.

Εμείς, ως Ελλάδα, χρειάζεται να ασχοληθούμε με την δημιουργία ενός Ινστιτούτου; Δεν γίνεται μόνο με πληροφορίες καταλλήλως οργανωμένες να έχουμε διάδοση;

Σχετικά με τον προβληματισμό αυτό παρατίθενται κάποιες σκέψεις:

Είναι σημαντικό να έχουμε κατά νου ότι ο κόσμος δεν αλλάζει την άποψή του για μια χώρα – άποψη που έχει διαμορφωθεί εδώ και δεκαετίες – επειδή τους το είπε μια εκστρατεία μάρκετινγκ. Ο άνθρωπος εμπιστεύεται την δια ζώσης επαφή και κυρίως τα μηνύματα που περνάνε οι φίλοι, οι συνάδελφοι και η οικογένεια. Επισημαίνεται ότι ακόμη και σε περιπτώσεις όπου οι ξένοι ηγέτες είναι φιλικοί προς μία χώρα, η ευχέρειά τους περιορίζεται εάν το κοινό ή το κοινοβούλιο, τα

οποία εκπροσωπούν, έχουν σχηματίσει μία αρνητική εικόνα για την χώρα αυτή και την πολιτική της. **Η πληροφορία είναι δύναμη και σήμερα ένα πολύ μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού έχει πρόσβαση στη δύναμη αυτή.** Η πρόοδος της τεχνολογίας έχει οδηγήσει σε δραματική μείωση του κόστους της επεξεργασίας και της μετάδοσης πληροφοριών. Το αποτέλεσμα είναι μία έκρηξη από πληροφορίες η οποία έχει προκαλέσει το «παράδοξο της αφθονίας». **Η αφθονία των πληροφοριών οδηγεί στην...έλλειψη προσοχής.** Όταν οι άνθρωποι καταιγίζονται από τον όγκο των πληροφοριών γύρω τους, δυσκολεύονται να αποφασίσουν πού θα επικεντρώσουν την προσοχή τους. Συνεπώς, η προσοχή και όχι η πληροφορία γίνεται πλέον ο «σπανίζων» πόρος και εκείνοι που μπορούν να διακρίνουν την πολύτιμη πληροφορία από τις κακής ποιότητας πληροφορίες των παρασκηνίων κερδίζουν δύναμη. **Τα διάφορα Ινστιτούτα ακόμη και στο καιρό της τεχνολογίας, εξακολουθούν να υπάρχουν και να δραστηριοποιούνται, διότι δημιουργούν ιστό κοινωνικών και προσωπικών επαφών και με τον τρόπο αυτό προωθούν τους στόχους τους.**

Τα ξένα Ιδρύματα στην Ελλάδα άλλα είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, άλλα δημοσίου, πάντως όλα «ακουμπάνε» στα Υπουργεία Εξωτερικών. Χρηματοδοτούνται από το κράτος εν μέρει, από μαθήματα γλώσσας, από εξετάσεις για διπλώματα κλπ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το Ινστιτούτο Κομφούκιος, το οποίο προωθεί την κινεζική γλώσσα και πολιτισμό με ένα εργαλείο μάρκετινγκ πολύ δυναμικό. Σήμερα υπάρχουν 500 Ινστιτούτα Κομφούκιος σε περισσότερες από 130 χώρες. Συνεργάζονται με Πανεπιστήμια, όπου δημιουργούν έδρα, οπότε έχουν ως όφελος την άμεση πρόσβαση στο ευρύτερο φοιτητικό περιβάλλον, δεδομένου ότι μία σημαντική παράμετρος ενός ανάλογου σχεδίου είναι σε ποιους απευθυνόμαστε.

Σαν λογική ακολουθία των ανωτέρω εκτεθέντων, έχω την άποψη ότι η **Ελλάδα χρειάζεται να δημιουργήσει δικό της Κεντρικό φορέα προβολής της παιδείας και του πολιτισμού της**, κατά το παράδειγμα άλλων χωρών, με αναγνωρίσιμο όνομα κύρους, με έδρα/γραφεία στις Βρυξέλλες ή ΗΠΑ ή όπου επιλεγεί. Να μη διστάσει για την δυναμική δραστηριοποίησή της με το επιχείρημα ότι είμαστε μικρή χώρα ή ότι η παρούσα συγκυρία δεν προσφέρεται για πειράματα. Να προσπαθήσει να κάνει επανατοποθέτηση του εθνικού ονόματος με αυτοπεποίθηση, γιατί στον τομέα αυτό έχουμε πολλά ατού και πλούσιο πρωτογενές υλικό.

Το ΥΠΕΞ και το ΥΠΕΠΘ θα μπορούσαν να συγκροτήσουν ειδική ομάδα εργασίας, με σκοπό την κατάρτιση ενός επιχειρησιακού σχεδίου. Χωρίς ευκαιριακά πειράματα και τακτικές προσωπικής προβολής, να εξετασθούν η νομική μορφή, τα ηλεκτρονικά μέσα, οι τρόποι χρηματοδότησης, η σκοπιμότητα προβολής κατά χώρες καθώς και η ενδεχομένη αξιοποίηση ελληνικών οργανώσεων του εξωτερικού, αποδήμων ή άλλων, αλλά και εκπροσώπων ελληνικών εδρών. Κατά την διαδικασία αυτή δεν πρέπει με κανένα τρόπο να αντιπαρατεθούν υπηρεσίες, πρόσωπα, δομές, αλλά τουναντίον να συνεργασθούν και να αξιοποιηθούν οι υπάρχουσες δομές. Η προσέγγιση αυτή είναι ένα πρώτο μοντέλο, πριν από ένα ενδεχόμενο δυναμικό εγχείρημα. Χρειάζεται όραμα, ψυχή, ενέργεια και πρωτοβουλία. Έστω και αν η υλοποίηση ενός τέτοιου σχεδίου είναι πρόκληση, **υπάρχει ανοιχτός ορίζοντας για μία επανατοποθέτηση της Ελλάδος του πνεύματος, της παιδείας και του πολιτισμού, με αυτοπεποίθηση μεγάλη, με εργατικότητα και με ευέλικτες πρακτικές.**

Δρ Σπύρος Κιτσινέλης

• [LinkedIn](#)

Χημικός, Υπεύθυνος Επικοινωνίας της Ένωσης Ελλήνων Χημικών

Περίληψη:

Θεωρείτε τον εαυτό σας σχετικά έξυπνο, μορφωμένο και άρα νομίζετε απίθανο να πιστεύετε ανοησίες;

Ο Δρ Σπύρος Κιτσινέλης σας προτείνει να μην βιαστείτε να απαντήσετε προτού διαβάσετε το άρθρο

Είμαι σίγουρος ότι αν μπορούσα να ρωτήσω κάθε έναν αναγνώστη ξεχωριστά αν θεωρεί τον εαυτό του λογικό άνθρωπο τότε θα απαντούσαν όλοι ανεξαιρέτως με ένα emphatic «ναι». Αν πάλι τους ρώταγα αν σέβονται την επιστήμη και τον επιστημονικό τρόπο σκέψης και μέθοδο εργασίας τότε πάλι όλοι θα απαντούσαν καταφατικά. Από την άλλη είμαι εξίσου σίγουρος ότι αν αναφέρω ζώδια, φαντάσματα, μεταθανάτια ζωή, κρυσταλλοθεραπείες, προφητείες, επισκέψεις εξωγήινων, μάτιασμα και άλλα τα οποία η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα απορρίπτει ως αυθαίρετα και ανόητα τότε ο περισσότερος κόσμος πιστεύει έστω σε ένα από αυτά.

Για ποιον λόγο άνθρωποι που είναι έξυπνοι ταυτόχρονα πιστεύουν σε ανόητα πράγματα; Γιατί δηλαδή οι άνθρωποι τόσο εύκολα αγκαλιάζουν ιδέες που είναι αυθαίρετες και λειτουργούν με λογική α λα καρτ;

Ξεκινάμε με την πιο απλή αιτία. **Έλλειψη γνώσης για κάποιο θέμα.** Μπροστά στην αμηχανία του «δεν ξέρω» ο άνθρωπος πολλές φορές προτιμά να

Γιατί οι έξυπνοι άνθρωποι πιστεύουν ανοησίες;

Δρ Σπύρος Κιτσινέλης

Audiobook ISBN 978 - 618 - 5195 - 08 - 3

«ξέρει κάτι» ακόμα και αν αυτό που αναπαράγει είναι αυθαίρετο. Το «κάτι» είναι καλύτερο από το τίποτα για κάποιον αμαθή. Είναι βέβαια λυπηρό στην εποχή του ίντερνετ όπου όλη η γνώση είναι διαθέσιμη μια τέτοια στάση να είναι επιλογή. Ο κόσμος είναι πολύ συχνά χαοτικός, τυχαίος, τα νούμερα και οι πιθανότητες ασύλληπτα, τα μεγέθη διαφορετικά από τη δική μας κλίμακα και σε

κανέναν δεν αρέσει αυτό. Προσπαθούμε λοιπόν να φέρνουμε τα πάντα στα μέτρα μας ή προσπαθούμε να βρούμε με το ζόρι νόημα ακόμα και εκεί που δεν υπάρχει. Το αποτέλεσμα είναι ένα σωρό αυθαίρετες θεωρίες και συμπεράσματα που δεν ανταποκρίνονται καθόλου στην πραγματικότητα.

Οι άνθρωποι πολλές φορές κάνουν μια συναισθηματική επιλογή και μετά επιλεκτικά κρατούν όποιο στοιχείο ή πληροφορία τους δικαιώνει. Οι ψυχολόγοι το ονομάζουν αυτό **προκατάληψη επιβεβαίωσης** (confirmation bias). Έτσι κάνουμε κάθε φορά που αναφερόμαστε σε μια ιδιαίτερη σύμπτωση και δεν θέλουμε να τη θεωρούμε σύμπτωση. Την επόμενη φορά που θα σκεφτείς «τι περίεργο που σε σκεφτόμουν, χτύπησε το τηλέφωνο και ήσουν εσύ...φοβερό», σκέψου πόσες φορές σκεφτόσουν κάποιον και το τηλέφωνο δεν χτύπησε ποτέ ή χτύπησε και ήταν κάποιος άλλος από αυτόν που σκεφτόσουν.

Ο **φόβος** είναι επίσης ένας μεγάλος παράγοντας και σχετίζεται με τα προηγούμενα σημεία. Μπροστά στον φόβο του άγνωστου και του ασύλληπτου, ο άνθρωπος θα εφεύρει οτιδήποτε τον καθησυχάζει. Εκεί βασίζονται οι θρησκείες και όλοι οι τσαρλατάνοι. Φυσικά εκεί βασίζονται και οι πολιτικοί...στην απόγνωση. Ο άνθρωπος θα αγκαλιάσει οτιδήποτε του χαϊδεύει τα αυτιά και τον ανακουφίζει ακόμα και αν είναι ο ορισμός του παράλογου και του φαιδρού. Εκτός από τον φόβο μπορεί να είναι η ανάγκη να αισθανθεί ότι ελέγχει την κατάσταση ή και το αντίθετο...τη μεταφορά ευθύνης σε κάποια άλλη αόρατη και αόριστη δύναμη (οι θεωρίες συνωμοσίας εξυπηρετούν ακριβώς αυτές τις ανάγκες).

Ας μην ξεχνάμε ότι πολλές φορές είναι απλώς **τεμπελιά και αδυναμία**. Ο κόσμος αν εξερευνηθεί έχει πολλές εκπλήξεις και μαγεία για εμάς. Όμως

για να ανακαλύψουμε αυτή τη μαγεία χρειάζεται μελέτη και δουλειά. Δεν είναι όλοι διατεθειμένοι να την κάνουν και έτσι ικανοποιούν την ανάγκη τους για μαγεία με πιο εύκολο τρόπο.

Είναι επίσης αποτέλεσμα **έλλειψης δομημένης και επαγωγικής σκέψης**. Δυστυχώς στο σύστημα εκπαίδευσής μας προωθούμε την άκριτη αποστήθιση και όχι την κριτική και επιστημονική σκέψη.

Τέλος έχει και μια εξελικτική εξήγηση καθώς είναι ασφαλέστερο να πιστέψουμε σε κάτι που μάλλον δεν ισχύει με βάση τη λογική προκειμένου να μην πάρουμε κανένα ρίσκο. Μέσα στο σκοτάδι αν ακούσουμε έναν θόρυβο καλύτερα να πιστέψουμε ότι ένας κίνδυνος παραμονεύει παρά να πούμε αποκλείεται επειδή δεν έχουμε κανένα στοιχείο για κάτι τέτοιο.

Το συναίσθημα και το ένστικτο από τη μια πλευρά και η λογική και ο επιστημονικός τρόπος σκέψης από την άλλη είναι δύο ισχυρές δυνάμεις που καθορίζουν την ιστορία μας. Κανείς δεν μπορεί να ζήσει μια δημιουργική και ευχάριστη ζωή δίχως ένα από αυτά. Στη χώρα μας έχουμε περίσσειμα πάθους και συναισθημάτων οπότε λίγη περισσότερη επιστήμη και ορθολογισμός θα χρειάζονταν ώστε να κάνουμε συλλογικά καλύτερες επιλογές.

Ας σκεφτούμε πόσο ορθολογιστές τελικά είμαστε και σε πόσα πράγματα πιστεύουμε τα οποία δεν ταιριάζουν με την περιγραφή που θα κάναμε για τον τρόπο σκέψης μας. Ας σκεφτούμε και τις αιτίες και ίσως καταλάβουμε καλύτερα τους εαυτούς μας.

Άρθρο βασισμένο στο ομότιτλο Audiobook βιβλίο - [Γιατί οι έξυπνοι άνθρωποι πιστεύουν ανοησίες](#)

Εμπειρίες Ζωής

Η Ομορφιά των Λέξεων, Ανάσταση & Ανάταση μαζί

(ένα βιωματικό αφήγημα για μία υπέροχη διαδρομή)

Photo by [Aaron Burden](#) on [Unsplash](#)

Δρ. Αικατερίνη Πουστουρλή

• [LinkedIn](#)

PhD Robust Engineering, Standards & Conformity Assessment Professional, Innovation & Design Thinking Specialist, DRR & CM Expert, Technology Governance & Humanities Supporter, Lifelong Researcher, Mentor and Student.

Πολλοί από εμάς συνηθίζουμε να κάνουμε έναν απολογισμό, μια ανασκόπηση της πορείας και των στόχων μας στο τέλος κάθε έτους, ενώ κάποιοι άλλοι, την Άνοιξη και συγκεκριμένα τον Απρίλη έως και αρχές Μάη.

Σκέφτομαι ότι επιλέγουμε την Άνοιξη, τον Απρίλη, γιατί αυτή η δεύτερη επιλογή, εναρμονίζεται τόσο με την αλλαγή, το ζωντάνεμα των χρωμάτων στη φύση αλλά και με τις γιορτές του Πάσχα. Τα ζωηρά χρώματα, ο λαμπερός καιρός, λειτουργούν ως μια συμπαντική υπενθύμιση στα κύτταρα μας, έναν συναγερμό, μια προειδοποίηση: εισέλθετε σε κατάσταση ετοιμότητας, μεταβείτε στο καινούριο, γιορτάστε!

Από την άλλη, το Πάσχα (πέρασμα), τα Πάθη του Χριστού και η Μεγάλη Εβδομάδα που ως τέτοια, αποκαλείται «Αγία Μεγάλη», επειδή όσα συμβαίνουν τότε είναι παράδοξα, θαυμαστά και μεγάλα. Αυτή η εβδομάδα είναι μία διαδρομή που ταυτίζεται με την πορεία του ανθρώπου. Ο Θεός γίνεται άνθρωπος και θυσιάζεται για τη σωτηρία μας, αλλά και όλοι εμείς είμαστε συνοδοιπόροι Του και ο καθένας ξεχωριστά φέρει τα δικά του βάρη, τον δικό του σταυρό μέσα στην

καθημερινότητα του. Σε αυτή τη διαδρομή γιορτάζεται μια θριαμβευτική άφιξη και είσοδος σε ιερή πόλη, λαμβάνουν χώρα φιλικές συγκεντρώσεις, προδοσία, σταύρωση, ταφή και Ανάσταση.

Ο Απρίλιος έχει άλλο ένα χαρακτηριστικό που τον κάνει μοναδικό, ούτε μία, ούτε τέσσερις, αλλά τριάντα τέσσερις παγκόσμιες γιορτές (World Days/ International Days) γιορτάζονται στις μέρες του και όλες έχουν μια συνάφεια με τη διαδρομή του ανθρώπου. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου (2/4), Παγκόσμια Ημέρα Υγείας (7/4), Διεθνής Ημέρα της Πτήσης του Ανθρώπου στο Διάστημα (12/4), Παγκόσμια Ημέρα Φωνής (16/4), Διεθνής Ημέρα Μητέρας Γης (22/4), Παγκόσμια Ημέρα για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (28/4), Διεθνής Μέρα Χορού (29/4), και Διεθνής Μέρα Jazz (30/4).

Ακολουθεί η Πρωτομαγιά, μια μέρα σύμβολο, η γιορτή των λουλουδιών στα αρχαία Ανθεστήρια, η ανθρώπινη χαρά για την άνοιξη, η αυθόρμητη λατρεία της βλάστησης αλλά και με μια άλλη διάσταση, έντονα πολιτική που συνδέθηκε με τους εργατικούς και συνδικαλιστικούς αγώνες μέσα από τη διεθνή ιστορική συγκυρία.

Όλη αυτή η βαθιά θρησκευτική, πολιτιστική και

συμβολική διαδρομή με γοήτευε από μικρή και με έκανε να εκτιμώ ιδιαίτερα κάθε τι όμορφο ή κάθε τι που εκλάμβανα ως όμορφο στην καθημερινή μου ζωή: ένα χαμόγελο, ένα λουλούδι, μια φράση ή λέξη, μια πράξη βοήθειας ή υποστήριξης στον πιο αδύναμο, μια μουσική ή ένα παραμύθι, το περπάτημα στην υγρή άμμο στη θάλασσα, το κύλισμα στα πράσινα στάχια των χωραφιών την άνοιξη, τα μακριά μαλλιά της γιαγιάς Σαλονικιάς που έλαμπαν ως χρυσάφι καθώς τα χτένιζε κάτω από το μεσημεριανό ήλιο!

Αυτά και άλλα πολλά μου αποσπούσαν την προσοχή και όχι μόνο τα παρατηρούσα λαίμαργα (να μην μου φύγει καμία οξεία όπως συνήθιζε να λέει η γιαγιά μου), αλλά ενέτεινα την προσοχή όλων των αισθήσεών μου (οσμή, γεύση, ακοή, αφή), σαν να ήθελα να απορροφήσω το μυστικό της ζωής, της ενέργειας, της ομορφιάς που εξέπεμπαν!

Λειτουργούσα ως ένας αισθητήρας ανίχνευσης που εντόπιζε, παρατηρούσε, κατανοούσε, αγκάλιαζε, κοινωνούσε, μετουσίωνε σε εννοιολογικά πλαίσια και αποθήκευε στη βάση δεδομένων του πολύτιμα στοιχεία από τη διάσταση, το σύμπαν, το περιβάλλον στο οποίο είχε την ευλογία να συνυπάρχει τη κάθε χρονική στιγμή. Στη συνέχεια αυτός ο αισθητήρας ανίχνευσης μετατρέποταν σε αντένα που επιθυμούσε διακαώς να επικοινωνήσει, να αφηγηθεί, να εξιστορήσει, να μοιραστεί το βίωμα και την εμπειρία που του δωρίστηκε με τα άλλα παιδιά!

Ίσως και να ήταν περίεργα όλα αυτά για πολλά από τα παιδιά αλλά πάντα υπήρχε ακροατήριο διαθέσιμο πριν ή μετά το παιχνίδι στις αλάνες και τα χωράφια, πριν ή μετά το μάθημα στο σχολείο, στον τεράστιο περιμετρικό αύλειο χώρο του, ανάμεσα στα κυπαρίσσια ή στις σκάλες.

Η εγγενής περιέργεια οδηγούσε στη συνεχή παρατήρηση αξιοποιώντας τον κόσμο των αισθήσεων και της έκφρασης: όραση, όσφρηση, ακοή, αφή, γεύση, λόγος!

Την παρατήρηση ακολουθούσε μια αντανakλαστική ανάλυση και κατόπιν η σύνθεση του εξιστορήματος! Πολύ αργότερα σκέφτηκα ότι λειτουργούσα σαν τον Αλόνσο Κιχάδα ([Δον Κιχώτης](#)) ο οποίος έδινε υπόσταση σε κάθε τι που θεωρούσε όμορφο και δημιουργούσε αφηγήματα περιπετειών, μυθοπλασίες που εμπεριείχαν σκέψεις, συναισθήματα, δράση, ενέργεια και ένα πλαίσιο περιβάλλοντος όπου όλα μπορούσαν να ζουν!

Μπορεί να μην ταξίδευα πάνω στο άλογο Ροσινάντε, όπως ο Δον Κιχώτης, αλλά ήταν αρκετά τα δυό μου πόδια για να κινούμαι συνέχεια & να σκαρφαλώνω σε βράχια και δένδρα καθώς και η ζωηρή φαντασία μου, που με έκαναν να φαντάζομαι τι μπορεί να βλέπει κανείς όταν πετά από ψηλά ή όταν ταξιδεύει σε ανεμόπτερο ή σε αστρόπλοιο!

Τα παραμύθια που έγραψα ή αφηγούμουν μικρή είχαν όλα ένα τέλος ανάτασης και μια συσσώρευση δυνάμεων μια συλλογική παρουσία που ολοκλήρωνε το στόχο της αλλά ταυτόχρονα εκκινούσε κάτι νέο!

Αν το όλο εγχείρημα, το επαναλαμβανόμενο επιλεκτικό μοντέλο συμπεριφοράς ήταν μια αυτορρύθμιση, ήταν αυτό που μου επέτρεπε να αλλάζω ή να προσαρμόζω την απόκρισή μου σε ερεθίσματα που δεν μου ήταν αρεστά ή αντίστοιχα να αποδέχομαι ερεθίσματα που ήταν σε αρμονία με ο,τι αντιλαμβανόμουν ως εσώτερο εαυτό. Στα 12 μου άρχισα να διαβάζω, να καταβροχθίζω βιβλία φιλοσοφίας, κοινωνιολογίας και ψυχολογίας, κάτι που με συνόδευε έως και σήμερα αλλά σε διαφορετικό ρυθμό.

Η ανάγκη ισορροπίας, απτότητας αλλά και συνεχούς μάθησης με οδηγούσε ταυτόχρονα στη μελέτη της φυσικής και του διαστήματος αλλά και της ιστορίας, της ποίησης και θεολογίας. Με γοήτευε αφάνταστα το πως διαχρονικά θέματα αντιμετωπίζονταν και αναλύονταν από την ανθρωπότητα, τους διαφορετικούς πολιτισμούς, τα έθνη, τις επιστήμες.

Από τον Ηράκλειτο στον Αριστοτέλη, από τον Κάντ στον Ρουσώ, από τον Κικέρωνα στον Μάρκο Αυρήλιο, από τον Φρόιντ στον Βίλχελμ Ράιχ, από τον Νίτσε στον Εριχ Φρομ, από τον Όμηρο στον Θουκυδίδη, από τον Παπαδιαμάντη στον Καζαντάκη και τον Λουντέμη, από τον Αρθούρο Ρεμπώ στον Σεφέρη, τον Ελύτη, τον Ρίτσο, από τον Κομφούκιο στον Κρισναμούρτι και στην ιαπωνική κουλτούρα του [ikigai](#), η αναζήτηση του λόγου που υπάρχουμε μας χαρίζει αυτογνωσία, ενσυναίσθηση μακροζωία και ευτυχία.

Ένας καλπάζων ινδιάνος, η αίσθηση «ο άνεμος στα μαλλιά της» ήταν πάντα το καλύτερο πρωινό εγερτήριο για τη ζήση της καθημερινότητας και των προκλήσεών της! Η κατά περίπτωση μεταμόρφωσή του - ανάλογα με τις συνθήκες - σε μαύρο πάνθηρα ή αετό, υπερέβαινε κατά πολύ τις δυνατότητες των X-men που πολύ αργότερα οι κωμικογράφοι θα έβαζαν στη ζωή νεώτερων γενεών.

Η καθημερινή επαφή με τη φύση και η εξερεύνηση πλαγιών, ρυακιών, σπηλιών, λουλουδιών και δένδρων, εξασφάλιζε όχι μόνο την γείωση και τη σύνδεση με το απτό και την δημιουργία παλέτας συναισθημάτων του κάθε βιώματος αλλά και την ποιητική, την ολιστική αποτύπωσή τους στους εγκεφάλους του νου και της καρδιάς. Αυτό το αγκάλιασμα της κάθε μικρής και ταπεινής καθημερινής ομορφιάς λειτουργούσε ως η

θεμελιώδης πηγή δύναμης για την κάθε μέρα!

Αναλογίζομαι ότι το ωραίο, κατά τον Πλάτωνα, δεν υπάρχει σε αυτόν τον κόσμο, αλλά στον κόσμο των ιδεών. Ο Αριστοτέλης αναζητεί την ομορφιά όχι στον υπεραισθητό, αλλά στον πραγματικό κόσμο. Για τον Αριστοτέλη η ομορφιά είναι αντικειμενικά υπαρκτή ποιότητα, ιδιότητα που έχουν τα ίδια τα αντικείμενα, τα πράγματα. Το κάλλος, η αισθητική, η ομορφιά, στην υπηρεσία της ίδιας της Ζωής!

Στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, οι Νάβαχο (Navajo) πίστευαν στη δύναμη της ομορφιάς ως παρουσία και εργαλείο θετικότητας:

In beauty I walk

With beauty before me I walk

With beauty behind me I walk

With beauty above me I walk

With beauty around me I walk

It has become beauty again

Today I will walk out, today everything negative will leave me

I will be as I was before, I will have a cool breeze over my body.

I will have a light body, I will be happy forever, nothing will hinder me.

I walk with beauty before me. I walk with beauty behind me.

I walk with beauty below me. I walk with beauty above me.

I walk with beauty around me. My words will be beautiful.

In beauty all day long may I walk.

Πολύ πριν η σύγχρονη ιατρική, μηχανική, γενετική, ψυχολογία, νευροεπιστήμες αποφανθούν για το πως το «περιβάλλον» επηρεάζει το προσδόκιμο ζωής, ο «παλιός κόσμος» μας δίδαξε και μας διδάσκει ακόμη ότι «Τά πάντα ρεῖ».

Ο σοφός λαός συνηθίζει να λέει ότι «*Η γλώσσα*

κόκκαλα δεν έχει και κόκκαλα τσακίζει» ενώ ο Πυθαγόρας επισήμανε ότι «Η πληγή που δημιουργείται από τη γλώσσα είναι πολύ πιο βαθιά από αυτή που δημιουργείται από το μαχαίρι. Γιατί το μαχαίρι τραυματίζει το σώμα, ενώ η γλώσσα τραυματίζει την ψυχή».

Θεωρείται δηλαδή ότι έχει μόνιμο και δύσκολα αντιστρέψιμο αντίκτυπο στο άτομο που δέχεται την άσχημη γλώσσα, τη λεκτική βία, καθώς του προκαλεί συναισθηματικές εντάσεις, όπως μελαγχολία ή άγχος και δεν πρόκειται για μια εμπειρία την οποία οι άνθρωποι μπορούν να ξεπεράσουν εύκολα και χωρίς πόνο. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι ο εγκέφαλος διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από τις εμπειρίες μας, οι οποίες, καθώς επαναλαμβάνονται, χαράζουν «μονοπάτια» και συνδέσεις ανάμεσα στους νευρώνες. Οι εμπειρίες που πραγματοποιούνται κάτω από δύσκολες συνθήκες δημιουργούν εγγραφές στον εγκέφαλο, διαμορφώνοντάς τον με διαφορετικό τρόπο από ότι οι κανονικές εμπειρίες. Επομένως, το ερέθισμα που προκαλούν τα άσχημα λόγια/λέξεις σε κάθε άτομο έχουν έναν άλλο αντίκτυπο στη διαμόρφωση του εγκεφάλου του, εντελώς διαφορετικό από αυτόν που έχουν τα ευγενικά λόγια και η τρυφερότητα.

Το «περιβάλλον» περιλαμβάνει ο,τιδήποτε περιλαμβάνεται στο εσωτερικό και εξωτερικό μας περιβάλλον, δηλαδή από τον εσωτερικό μας διάλογο, διατροφή και συνήθειες έως την τοξικότητα ενός οικογενειακού ή/και επαγγελματικού, κοινωνικού περιβάλλοντος, την τοξικότητα του αστικού ή τοπικού περιβάλλοντος που μπορεί να βομβαρδίζεται από χημικά, ιούς ή άλλα παράσιτα. Είναι το περιβάλλον που κληρονομούμε γενετικά, γεωγραφικά, χωροταξικά ή όπως αλλιώς ΑΛΛΑ για το οποίο μπορούμε να κάνουμε τις δικές μας επιλογές και να

δημιουργήσουμε νέες πραγματικότητες λόγω των επιγενετικών μας ικανοτήτων και νευροπλαστικότητας.

Στον αντίποδα, *"Sticks and stones may break my bones, but words can never hurt me"* λέει μια αγγλική παροιμία, αλλά επιστημονικές μελέτες δείχνουν ότι οι θετικές και οι αρνητικές λέξεις δεν μας επηρεάζουν μόνο σε βαθύ ψυχολογικό επίπεδο, αλλά έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην έκβαση της ζωής μας. Οι λέξεις μπορούν να πληγώσουν και να σκοτώσουν. Στο πείραμά τους στη νευροεπιστήμη, *"Do Words Hurt?"*, η Maria Richter και οι επιστήμονες συνεργάτες της παρακολούθησαν τις αποκρίσεις των εγκεφάλων ατόμων που εκτέθηκαν σε ακουστικές και φανταστικές αρνητικές λέξεις. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, ανακάλυψαν επώδυνες ή αρνητικές λέξεις που αυξάνουν την άδηλη επεξεργασία (Implicit Processing, IMP) εντός του πρόσθιου φλοιού του προσαγωγίου (Subgenual Anterior Cingulate Cortex - SACC). Η περιοχή SACC διαπιστώθηκε ότι είναι το μοναδικό τμήμα του εγκεφάλου που ενεργοποιείται όταν μαθαίνουμε να προσφέρουμε στους άλλους, κατά την Δρ. Patricia Lockwood, από το Κέντρο Νοητικής Νευροψυχολογίας του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Στη μελέτη, η οποία δημοσιεύθηκε στην επιθεώρηση *«Proceedings of the National Academy of Sciences»* ([PNAS](#)), η Δρ Lockwood και οι συνεργάτες της, αναζήτησαν τις ρίζες της αλτρουϊστικής συμπεριφοράς σε ομάδα εθελοντών, από τους οποίους ζήτησαν να παίξουν ένα παιχνίδι εν όσω υποβάλλονταν σε λειτουργική μαγνητική τομογραφία (fMRI) εγκεφάλου.

Ταξιδεύοντας ανατολικά, ο Λάο Τσε (6ος αιώνας π.χ., Κινέζος φιλόσοφος), Ιδρυτής του Ταοϊσμού, επισήμανε: *«Πρόσεξε τις σκέψεις σου, γίνονται λέξεις. Πρόσεξε τις λέξεις σου, γίνονται πράξεις. Πρόσεξε τις πράξεις σου, γίνονται συνήθειες.*

Πρόσεξε τις συνήθειές σου, γίνονται συμπεριφορά. Πρόσεξε τη συμπεριφορά σου, γίνεται το πεπρωμένο σου...”

προσδοκία το Πέρασμα, την Ανάσταση και την Ανάταση, σε μια ευεργετική πραγματικότητα συνοχής, αφθονίας και ευημερίας!

Αν

- στη διάρκεια των Πολυτεχνειακών προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μου σπουδών διδάχθηκα να βελτιστοποιώ την απόδοση συστημάτων,
- στη διάρκεια της διδακτορικής μου έρευνας, να λαμβάνω την επιθυμητή απόκριση διατηρώντας εύρωστα και ανθεκτικά συστήματα ρυθμίζοντας στις βέλτιστες τιμές ρύθμισής τους τους ελεγχόμενους παράγοντες και έτσι να αποσοβώ την επίδραση των μη ελεγχόμενων (θορύβων),
- στην Καινοτομία & το σχεδιασμό του σκέπτεσθαι, την αξία της επανάληψης, και της τυποποίησης, του συμμερίζεσθε και του ιδεασμού,
- στην Ιατρική, τη μαγεία της γενετικής του ανθρώπου και της επιγενετικής,
- στο προσωπικό μονοπάτι των μεγάλων ερώτων και γνήσιων φιλιών, των ανθρώπινων συναναστροφών – συμβιώσεων – αλληλεπιδράσεων - σχέσεων αλλά και επαγγελματικών συνεργασιών, μεγάλων προκλήσεων υγείας - οικονομικών και άλλων περιπετειών, της Πίστης – αγάπης- ελπίδας, της προσφοράς & εγρήγορσης,

δεν έπαψα να είμαι πάντα εγώ η ίδια το Ερευνητικό μου Project, το μάθημα, ο μαθητής, το επανεφεύρημα και ο σπόρος, ο διδάσκων και ο διδασκόμενος, το παιδί, ο γονιός, η γυναίκα και το θηλυκό. Ίσως αυτός και είναι ο λόγος που ξυπνώ κάθε πρωί με την περιέργεια και ευγνωμοσύνη για το σήμερα, το αύριο, την κάθε στιγμή!

Αυτή η καθημερινή εξάσκηση και αυτορρύθμιση μέσα από την ομορφιά των λέξεων και το φως της ευγνωμοσύνης, θεμελιώνει πέρα από κάθε

Μέντορες

• Επιχειρηματικότητα

Paraskevi Bessa Rodrigues

- ⇒ Υπεύθυνη Οικονομικής Ανάπτυξης του δήμου Novo Hamburgo.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε όσους ενδιαφέρονται να εξερευνήσουν τις προοπτικές επιχειρηματικής ανάπτυξης, είτε επενδύοντας, είτε βοηθώντας στον εντοπισμό ευκαιριών εισαγωγής/εξαγωγής στην περιοχή του Novo Hamburgo .
- ⇒ Βραζιλία.

Μαίρη Παπασχοινοπούλου

- ⇒ Ιδρυτικό μέλος στην MARDIPLO Mari-time Corporate Diplomacy και εκπρόσωπος στην Ε.Ε.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε επαγγελματίες και φοιτητές στο χώρο των Δημόσιων Υποθέσεων.
- ⇒ Βέλγιο.

Νικόλαος Τσονιώτης

- ⇒ Διευθύνων σύμβουλος Ideas Forward.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση στους νέους startupper.
- ⇒ Ελλάδα.

Κώστας Χαλμούκης

- ⇒ CEO και Ιδρυτής στην MindmeUp.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε νέους επιχειρηματίες που θέλουν να μετατρέψουν τις ιδέες τους σε προϊόντα/υπηρεσίες.
- ⇒ Ελλάδα.

• Σπουδών & Καριέρας

Μαρίνα Αλαμάνου

- ⇒ Σύμβουλος Βιολογικές Επιστήμες.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε νέους επαγγελματίες και πτυχιούχους που επιθυμούν να ακολουθήσουν σταδιοδρομία στην Ευρώπη εντός ακαδημαϊκού χώρου ή εταιρειών και σε νέους επιστήμονες που πρόκειται να γίνουν επιχειρηματίες.
- ⇒ Ιρλανδία.

Γιώργος Μπαρμπαρούσης

- ⇒ Οικονομικός σύμβουλος στην Amazon.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε νέους επαγγελματίες τόσο, όσον αφορά τις μεταπτυχιακές σπουδές, όσο και την σταδιοδρομία.
- ⇒ ΗΠΑ.

Ζήσης Χροναίος

- ⇒ Καθηγητής και Συνιδρυτής της Respana Therapeutics.
- ⇒ Προσφέρει συμβουλές στην εκπαίδευση και εξέλιξη της σταδιοδρομίας νέων επιστημόνων και πτυχιούχων ή προπτυχιακών που επιθυμούν να ακολουθήσουν παρόμοια επαγγελματική πορεία στο εργαστήριο του και σε άλλα ιδρύματα στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε άλλες χώρες.
- ⇒ ΗΠΑ.

Μάριος Δαμάσκος

- ⇒ Σύμβουλος Ανθρώπινου Δυναμικού και Ιδρυτής της Jean-not International Coiffure.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε φοιτητές επιχειρήσεων, πτυχιούχους και νέους επαγγελματίες.
- ⇒ Ελλάδα.

• Καριέρας

Αθανασία Κανέλλου

- ⇒ Σύμβουλος στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε φοιτητές που σκέφτονται σπουδές και εργασία στο εξωτερικό στον τομέα ειδικεύσεως.
- ⇒ Ελλάδα.

Ιωάννης Αργυρόπουλος

- ⇒ Σύμβουλος και προϊστάμενος τμήματος στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε νέους πτυχιούχους που ενδιαφέρονται για μια διεθνή καριέρα.
- ⇒ Βέλγιο.

Χρήστος Μπεζιρτζόγλου

- ⇒ Υπάλληλος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην μονάδα για την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε νέους επαγγελματίες & πτυχιούχους που επιθυμούν να ακολουθήσουν καριέρα στα θεσμικά όργανα της Ε.Ε.
- ⇒ Βέλγιο.

Ματθαίος Κακαρής

- ⇒ Διευθυντής της ATERMON B.V. και της CIVIC.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε νέους για το πώς οι ιδέες και οι δεξιότητές τους μπορούν να κάνουν τη διαφορά στον ευρύτερο τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης.
- ⇒ Ελλάδα.

• Young Mentors

Κωνσταντίνος Σιδηρόπουλος

- ⇒ Διδάκτωρ της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε οποιοσδήποτε ενδιαφέρεται να ακολουθήσει μια εκπαιδευτική και/ή επαγγελματική πορεία στη Νομική, ειδικά όσοι ενδιαφέρονται για το δίκαιο της Ε.Ε. και το δίκαιο του ανταγωνισμού.
- ⇒ Ελλάδα.

Αστέριος Στρουμπούλης

- ⇒ Project Manager στο Πανεπιστήμιο Πειραιά
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση για φοιτητές που ενδιαφέρονται να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους στην Ελλάδα ή την Ευρώπη και απόφοιτοι που ενδιαφέρονται να αναζητήσουν επαγγελματικές ευκαιρίες στην Ελλάδα.
- ⇒ Ελλάδα.

Νίκος Φούντας

- ⇒ Διευθυντής Επιχειρήσεων στην Hack the Box.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε νέους επαγγελματίες και φοιτητές που ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν καριέρα στον κλάδο της πληροφορικής και των λογισμικών - απόφοιτοι που θέλουν να ακολουθήσουν καριέρα στην Ευρώπη - απόφοιτοι που θέλουν να ακολουθήσουν μεταπτυχιακό - νέοι επαγγελματίες που θέλουν να ακολουθήσουν καριέρα στις Πωλήσεις και τις Λειτουργίες.
- ⇒ Ηνωμένο Βασίλειο.

Κυριάκος Κυριακόπουλος

- ⇒ Διαχείριση Έργων στην Unilever.
- ⇒ Προσφέρει καθοδήγηση σε νέους επαγγελματίες ή φοιτητές που ενδιαφέρονται στον μηχανικό και επιχειρηματικό τομέα.
- ⇒ Ηνωμένο Βασίλειο.

Αντί Επιλόγου

Παιδεία: Μια λέξη με ιδιαίτερο ειδικό βάρος

Ή διαβάζοντας το ποίημα του Ιωάννη Πολέμη
« Τι είναι η πατρίδα μας; » αλλιώς !

Τι είναι η παιδεία μας;

Μην είναι η Δημοκρατία;

Η δημοκρατία βοήθησε περισσότερους ανθρώπους να μορφωθούν σε σχέση με μόλις έναν αιώνα πριν, όπου η εκπαίδευση ήταν προνόμιο για τους βασιλιάδες και τους πλούσιους. Εκτός αυτού η δημοκρατία βοήθησε στην προώθηση μιας παγκόσμιας ουμανιστικής κοσμοθεώρησης.

Μην είναι η Εκπαίδευση;

Η εκπαίδευση είναι οργανωμένος πολιτειακός θεσμός διδακτικού σκοπού και αφορά κυρίως την επαγγελματική εξειδίκευση και εργασιακή εξασφάλιση (από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τις τεχνικές σχολές έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την δια-βίου μάθηση (είτε ως συνεχόμενη εσωτερική κατάρτιση του προσωπικού μιας επιχείρησης είτε ως εκπαίδευση ενηλίκων).

Από την άλλη πλευρά η παιδεία περιλαμβάνει τις δια-βίου επιδράσεις χωρίς συστηματική διδασκαλία που δέχεται ο άνθρωπος από το περιβάλλον του (όπως οικογένεια, σχολείο, φίλοι, δραστηριότητες, μέσα μαζικής ενημέρωσης).

Αφορά την ηθική και πνευματική υπόσταση του ανθρώπου, η καλλιέργεια των ηθικών και συναισθηματικών του αναγκών.

Το πρόβλημα δημιουργείτε όταν η εκπαίδευση απομακρύνεται από την παιδεία τείνοντας να γίνει

καθαρά βαθμοθηρική και εστιασμένη σε εξετάσεις απομνημόνευσης, ενώ η καλλιέργεια του όλου, του σεβασμού για το κοινωνικό σύνολο και η εμβάθυνση στους ηθικούς, κοινωνικούς και πνευματικούς κανόνες τείνει να αμελείται.

Μην είναι η Ψηφιοποίηση;

Η ψηφιοποίηση στην εκπαίδευση βοήθησε το επίπεδο πρόσβασης για πολλά άτομα ακόμα και σε απομακρυσμένες περιοχές, παρόλο που τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι ψευδείς ειδήσεις (fake news) που τα κατακλύζουν έκαναν περισσότερους ανθρώπους επιρρεπείς στην λογική των αλγορίθμων της μηχανής αναζήτησης Google, με αποτέλεσμα να πιστεύουν αυτά που τους λένε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης χωρίς κριτική σκέψη.

Μην είναι η Ηγεσία;

Ο Stephen Covey πρεσβεύει ότι στόχος της ηγεσίας (leadership) δεν είναι μόνο η «αποτελεσματικότητα να κάνουμε όλα τα πράγματα σωστά» - κάτι που θα ήταν απλώς διοίκηση (management), αλλά το να «κάνουμε τα σωστά πράγματα».

Η ηγεσία είναι σημαντική στο εργασιακό περιβάλλον αφού συνδέεται άμεσα με την ικανότητα ενός ατόμου - του ηγέτη - να ενθαρρύνει, εμπνεύσει και καθοδηγήσει τα μέλη της ομάδας του στην αποτελεσματική εκπλήρωση των στόχων της. Αυτή η σχέση μεταξύ ηγέτη και μελών της ομάδας δεν πρέπει να βασίζεται στον φόβο ή στην ιεραρχία, αλλά να αποτελέσει το πρότυπο έμπνευσης που η ομάδα θα ακολουθήσει. Ο Richard Branson είπε:
«Εκπαιδεύστε τους ανθρώπους αρκετά καλά, ώστε

να μπορούν να φύγουν, αλλά να τους φέρεστε τόσο καλά, ώστε να μη θέλουν να φύγουν».

Μην είναι η Αριστεία;

Για τον αρχαίο Έλληνα, άριστος ήταν ο ολοκληρωμένος άνθρωπος. Ο ρόλος της παιδείας είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε μια εποχή που η χώρα παλεύει με πολυεπίπεδες κρίσεις (οικονομική, ενεργειακή, κοινωνική και περιβαλλοντική). Η αριστεία στην εκπαίδευση είναι ο παράγοντας που μπορεί να βοηθήσει στην οικοδόμηση μιας νέας κουλτούρας, όσον αφορά την προσωπική και την κοινωνική πρόοδο.

Η ευγενής άμιλλα για την αριστεία είναι ο μηχανισμός βελτίωσης και προόδου για την απόκτηση της παιδείας. Η αριστεία γίνεται έτσι η μαγιά για ν' αναπλάσουμε σε καλύτερες βάσεις τον πολιτισμό μας.

Μην είναι η Αποκλίνουσα Σκέψη;

Τις περισσότερες φορές όταν αντιμετωπίζουμε ένα πρόβλημα ψάχνουμε μια λύση που μας παγιδεύει στην αρχική του διατύπωση. Οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν την τάση να προσπαθούν να βρουν την καλύτερη λύση ανάμεσα από πολλές πιθανές λύσεις (συγκλίνουσα σκέψη), ενώ κάποιοι πιο δημιουργικοί άνθρωποι έχουν την τάση να επινοούν όσο το δυνατόν περισσότερες λύσεις (αποκλίνουσα σκέψη).

Ο Ken Robinson υποστηρίζει ότι η αποκλίνουσα σκέψη είναι ένα στοιχείο το οποίο προϋπάρχει σε κάθε άνθρωπο, από την παιδική του ηλικία κι όσο μεγαλώνει αυτή φθίνει, κυρίως λόγω του εκπαιδευτικού συστήματος. Το σχολείο πρέπει να αποφύγει να κάνει την φράση «Εκπαίδευση είναι ο τρόπος να δημιουργείς έναν ηλίθιο ενήλικα από ένα πανέξυπνο παιδί» πραγματικότητα παγιδεύοντας τον τρόπο σκέψης των εκπαιδευόμενων αλλά να αναπτύξει την κριτική σκέψη.

Μην είναι η Ελευθερία;

Ο Τζίντου Κρισναμούρτι υποστήριζε ότι το κράτος δεν θέλει οι πολίτες του να είναι ελεύθεροι, να σκέφτονται από μόνοι τους, και τους διαμορφώνει όπως θέλει μέσω της προπαγάνδας ή/και με διαστρεβλωμένες ερμηνείες της Ιστορίας. Η τροφή όπως και η εκπαίδευση, όταν βρίσκονται στα χέρια μιας ολιγαρχίας, γίνονται συνήθως μέσα για την υποταγή του ανθρώπου. Όταν σκεφτόμασταν ανεξάρτητα από το κατεστημένο, θα μπορούσαμε να γίνουμε επικίνδυνοι γι' αυτό. Αυτός είναι ο λόγος που η παιδεία γίνεται όλο και περισσότερο μέσο διδασκαλίας του τι να σκέφτεσαι και όχι του πώς να σκέφτεσαι.

Η αληθινή επανάσταση δεν είναι βίαιη. Έρχεται με την καλλιέργεια της ψυχολογικής ακεραιότητας και της νοημοσύνης μέσα στον κάθε άνθρωπο, που με τον τρόπο ζωής του θα συμβάλει στη σταδιακή δημιουργία ριζικών αλλαγών στην κοινωνία.

Όλα παιδεία μας είναι! Κι αυτά κι εκείνα, και κάτι που 'χουμε μες την καρδιά και λάμπει αθώρητο σαν ήλιου αχτίνα και κράζει μέσα μας: Όλα έχουν να κάνει με την ανθρωπότητα.

Από την προσωπική αυτοπραγμάτωση (σύμφωνα με τη ιεράρχηση των αναγκών με την πυραμίδα του Maslow) έως τη ολιστική βελτίωση της κοινωνίας (καθιστώντας τον κόσμο ένα καλύτερο μέρος για όλη την ανθρωπότητα) σύμφωνα με την τροποποιημένη προσωπική μου εκδοχή.

Χρήστος Μπεζιρτζόγλου
Αρχισυντάκτης

S T U D Y

Η παιδεία, καθάπερ
ευδαιμών χώρα,
πάντα τ' αγαθὰ
φέρει.

Σωκράτης, Φιλόσοφος

#ΑΛΛΗΛΟΝ